პროლეტარიელნო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ლიტერატურა და ხელოვნება

საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის და ხელოვნების საქმეთა სამმართველოს ყოველკვირეული ორგანო

№ 5, პარასკევი, 19 ნოემბერი, 1943 წ. ფასი 1 მანეთი

დღეს ნომერშია:

თბილისის ინტელიგენციის კრების მუშაობა. ვები ამხანაგ ი. სტალინის, ვ. მოლოტოვის და ლ. ბერიასადმი.

აკ. ბელიაშვილი — დაბრუნება (მოთხრობა).

აკ. ვასაძე — გმირის განსახიერების საკითხი თანამედროვე სცენაზე.

დ. ჯანელიძე — მხატვრის სახელოსნოში.

კონსტ. ჭიჭინაძე — რთველი მუკუზანში.

გ. კაკაბაძე — არ შემხვედრიან დიდი ხანია.

ბ. ულენტი — ისტორიის მებრძოლი სული (წერილი მეორე).

ტ. როკოტოვი — დაპყრობილი ევროპა დასავლეთის მწერლების თვალით დანახული.

მოსკოვი, კრემლი

ამხანაგ ი. ბ. სტალინს

ძვირფასო იოსებ ბესარიონის-ძევ!

საქართველოს ინტელიგენცია სულგანაბული ისმენდა დიდი ოქტომბრის XXVI წლისთავისადმი მიძღვნილ თქვენს ისტორიულ მოხსენებას.

ვსწავლობთ რა თქვენს მოხსენებას, ვაკვირდებით რა ბრძნული, სტალინური სიტყვის აზრს, ჩვენ ვიარაღდებით თანამედროვე ისტორიული მოვლენებისა და გერმანელ ფაშისტ დამპყრობლებთან დიდ სამამულო ომში მთელი საბჭოთა ხალხის ამოცანების ნათელი, სწორი გაგებით.

მტკიცდება ჩვენი ნებისყოფა ბრძოლისადმი, იზრდება ჩვენი ძალები. ჩვენ ვგრძნობთ ენერგიის ახალ მოზღვავებას.

იმ დღეებში, როდესაც წითელმა არმიამ უდიდეს გამარჯვებათა უკვდავი სახელი მოუხვეჭა თავის იარაღს, თქვენ მაღალი შეფასება მიეცით ინტელიგენციის მონაწილეობას იმ დახმარებაში, რასაც ხალხი უწევს ფრონტს.

მხურვალე მადლობას გიძღვნით და პირობას გაძლევთ, რომ თქვენს მაღალ შეფასებას საქართველოს ინტელიგენცია უპასუხებს ფრონტისადმი დახმარების ახალი გაძლიერებით.

სხვა ვითარებაში ვხვდებოდით ჩვენ დიდ დღესასწაულს შარშან.

საზიზღარი მტერი მაშინ ფუხრეშ სთელავდა ჭაღარა კავკასიონის უღელტეხილებს, რომლებიც უხვად არის მორწყული ჩვენს წინაპართა წმიდათაწმიდა სისხლით, რომელნიც სიცოცხლეს სწირავდნენ თავიანთ შთამომავალთა მომავლისათვის, ჩვენი აწმყოსათვის. გერმანელი ველურები მოეშურებოდნენ საქართველოს კარიბჭისაკენ, რომელიც ჯერ კიდევ ორიათასი წლის წინათ მაგრად ჩაუკეტა ქართველთა სახელმწიფოებრიობამ უცხოელ დამპყრობლებს.

ქართველი ინტელიგენციის წინაშე, რომელიც თავისი ქვეყნის ისტორიულ მოგონებათა დამცველია, კიდევ ერთხელ, ახალი ძალით წარმოსდგა ხალხის მთელი წარსული ცხოვრება: საუკუნეობრივი ბრძოლა რიცხობრივად ჭარბი, ბოროტი, აგრესიული ძალების წინააღმდეგ — თავისუფლებისათვის, თვითმყოფობისათვის; გარეშე მოკავშირის. ძლიერი და უანგარო მეგობრის დაუცხრომელი ძიება; IV საუკუნის დასაწყისი, როდესაც საქართველო მსოფლიო ცივილიზაციის დონეზე ადის; ნაციონალური აღმავლობის სიდიადე და ბრწყინვალება, დავით აღმაშენებლისა და რუსთაველის ეპოქა; ამაოხრებელი შემოსევანი ბარბაროსებისა და ამით გამოწვეული ტანჯვა და სიმწარე; რუსეთის მზარდი და თანდათან გაფართოებული სახელმწიფოსაკენ საუკუნეობრივი, ბუნებრივი ლტოლვა, რამაც თავისი გამოხატულება ჰპოვა რუსეთ-საქართველოს 1783 წლის ხელშეკრულებით, რომელიც ჩვენი პოლიტიკური ისტორიის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტია.

XX საუკუნის გარიჟრაჟზე დიდი **სტალინი** რაზმავს ჩვენს მუშათა კლასს,—საზოგადოების ყველაზე პროგრესულ ძალას,—და საძულველი ცარიზმის წინააღმდეგ უსასტიკეს ბრძოლაში სჯედავს ხალხთა ურღვევ თანამეგობრობას.

1921 წლის თებერვალი—დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის წითელი დროშა ძველ თბილისზე, როგორც ხალხის ნებისყოფის მკაფიო გამოხატულება; საბჭოთა რუსეთი—ქართველი ხალხის ყველაზე უანგარო, ყველაზე ბუნებრივი. ყველაზე ძლიერი მეგობარი, საბჭოთა წყობილება — ერთადერთი სახელმწიფოებრივი ფორმა, რომელსაც განთავისუფლება და აღორძინება მოაქვს ქვეყნისათვის.

დიადი პათოსი დაძაბული შრომისა სტალინური ხუთწლედების წლებში და მათი დიდებული შედეგებით სიამაყის გრძნობა. უდიდესი სტალინური ქარტია თავისუფლებისა, რომელმაც საუფლამოდ დაამკვიდრა ადამიანთა და ხალხთა თანასწორუფლებიანობა.

1941 წლის ზაფხული, სასიკვდილო საფრთხის ჟამი, როდესაც, თქვენი მოწოდებით, ქართველი ხალხი, დიდი რუსი ხალხისა და საბჭოთა კავშირის სხვა მოძმე ხალხთა მხარდამხარ, აღსდგა დამონებისა და გაველურების საფრთხის წინააღმდეგ საბრძოლველად. მომდევნო თვეები გიგანტური ბრძოლისა, როდესაც ჩვენი ახალგაზრდობის საუკეთესო ნაწილმა სსრ კავშირის მოძმე ხალხთა შვილებთან ერთად თავისი მკერდით გადაუღობა ჰიტლერელთა ურდოებს გზა მოსკოვისა და ლენინგრადისაკენ, უკრაინის ყანებისა და მაღაროებისაკენ, რუსეთის მდინარეთა დელტისაკენ და სისხლით ადუღებდა საბჭოთა ხალხების კავშირს.

განა ამ, საუკუნეობით ტანჯვაში გამოვლილი, მიღწევებით სახელმოხვეჭილი ისტორიული გზის წაშლა ძალუძდათ გერმანელ კანიბალებს?

ჩვენი ხალხი აღსდგა მსგავსად ამირან-პრომეთეოსისა, რომელიც განსაჭირვებაა ჩვენი ხალხის ფიქრისა და ოცნებისა საუკუნეობრივ ბრძოლაზე კაცობრიობის ბედნიერებისა და თავისუფლებისათვის, მსგავსად ძველბერძნული თქმულებისა შეჯავშნულ რაინდებზე, რომელებსაც წარმოშობს კოლხიდის მიწა „ოქროს საწმისის“ დასაცავად.

ახორციელებდნენ რა კავკასიის დაცვის თქვენს გეგმას, ამიერ-კავკასიის ფრონტის ჯარებმა ამიერ-კავკასიის ხალხებთან ერთად მოიგეს ეს ისტორიული ბრძოლა.

საყვარელო ბელადო! მკაცრი ისტორიული განსაცდელის დღეებში ქართველი ინტელიგენცია თავის ხალხთან იყო და, ასრულებდა რა თქვენს მითითებებს, მთელ თავის ძალ-ღონეს ახმარდა და ახმარს საძულველი მტრის რაც შეიძლება მალე განადგურების საქმეს.

ჩვენი სამეცნიერო ლაბორატორიები ეხმარებოდნენ საჭურვლის გამოჭედვასა და საომარი მასალების წარმოებას. ფრონტისათვის საჭირო პროდუქციის გადიდებასა და გაუმჯობესებას, ეხმარებოდნენ ჯარების წინამძღოლებს უფრო სწრაფად და უფრო სწორად გარკვეულიყვნენ კავკასიონის მთების რთულ პირობებში.

ჩვენი ინჟინრები და ტექნიკოსები მუშაობდნენ ელექტროენერგიის წარმოებისა და ქვანახშირის ამოღების გასაადიდებლად, წინ მიჰყავდათ საგამომგონებლო და რაციონალიზატორული აზრი. ჩვენი ფიზიოლოგები ადგენდნენ დაავადებათა გაუმჯობესებული დიაგნოსტიკის მეთოდებს. ექიმები კი მთელ ძალ-ღონეს ახმარდნენ იმას, რომ ჯანმრთელობა დაებრუნებინათ დაჭრილ მებრძოლებისა და ოფიცრებისათვის.

საკოლმეურნეო მინდვრების მშრომელნი კიდევ უფრო მეტ აგრონომიულ დახმარებას ღებულნენ. ისეთმა „მშვიდობიანმა“ მეცნიერებებმაც კი, როგორიც არიან ლინგვისტიკა, ეთნოგრაფია და არქეოლოგია, გამონახეს გზები ფრონტისათვის სამსახურის გასაწევად. არქეოლოგიამ და ისტორიოგრაფიამ მთელი მსოფლიოს წინაშე ცხადჰყვეს, თუ რა ბრწყინვალე სიმაღლეზე იდგა ჩვენი წინაპრების მატერიალური და სულიერი კულტურა ჯერ კიდევ რამდენიმე ათასი წლის წინათ. ეს მეცნიერებანი ბასრი იარაღია ჩვენს ხელში. ისინი აცამტვერებენ მტრის ცილისმწამებლურ ლეგენდას ჩვენი ხალხების ისტორიასა და შემოქმედებითს უნარზე. ქართული ლიტერატურისა და ხელოვნების მოღვაწეები, ასახავდნენ რა სამამულო ომის გმირთა სახელოვან საქმეებს, ადაფრთოვანებდნენ ქართველი ხალხის შვილებს ახალი საგმირო საქმეებისათვის სამშობლოს ღირსებისა და თავისუფლების დასაცავად, მათ მებრძოლთათვის მოწინავე პოზიციებზე მიჰქონდათ კულტურული დასვენების სიხარული. ზარბაზნების გრიალში იქმნებოდა სიმღერები, რომლებსაც მთელი ხალხი მღერის. ეკრანიდან და სცენიდან დაუწყეს ლაპარაკი თავიანთ ღირსეულ მემკვიდრეებს დიდმა წინაპრებმა, რომლებიც უცხოელ დამპყრობთა წინააღმდეგ ბრძოლაში ხალხის სიცოცხლეს, უფლებებსა და ღირსებას იცავდნენ. მარმარილოზე აღბეჭდილია ხალხისათვის ძვირფასი სახეები.

მთელი ეს მუშაობა გამსჭვალული იყო სოციალისტური სამშობლოსადმი უშრეტი სიყვარულის წმიდა გრძნობით, მოქალაქეობრივი მოვალეობის შეგნებით. საბჭოთა ხალხის განმათავისუფლებელი ბრძოლის დიადი ისტორიული მნიშვნელობის გაგებით.

ძვირფასო იოსებ ბესარიონის-ძევ!

საბჭოთა ხალხის დიდმა სამამულო ომმა გერმანელ ფაშისტ დამპყრობთა წინააღმდეგ ინტელიგენციას დაუსახა ახალი ამოცანები, რომლებიც მიმართულია ძირითადი მიზნის მიღწევისაკენ—გავანადგუროთ მტერი, განვდევნოთ იგი ჩვენი ქვეყნიდან, განვკურნოთ მძიმე ჭრილობები, რაც ჰიტლერელმა ბარბაროსებმა ჩვენს სახალხო მეურნეობას, ჩვენს კულტურას მიაყენეს.

საქართველოს ინტელიგენციას უკვე შეაქვს თავისი წვლილი გერმანელთა ოკუპაციისაგან განთავისუფლებული რაიონების სამეურნეო და კულტურული ცხოვრების აღდგენის საქმეში. ჩვენ კიდევ უფრო გავაძლიერებთ ამ დახმარებას, ჩვენ გავგზავნით განთავისუფლებულ რაიონებში მეცნიერთა ბრიგადებს, ექიმების, აგრონომების, ინჟინრების კადრებს, მოვაწყობთ სამეცნიერო და მხატვრული ლიტერატურის გაგზავნას, კონკრეტულად დავეხმარებით საქართველოს მინერალური ნედლეულის გამოყენებაში მწვავე დეფიციტური სამშენებლო მასალების შეცვლის მიზნით, დანგრეული ტრანსპორტის, სამრეწველო საწარმოების აღდგენაში, ახალი ტიპების კონსტრუქციათა დამუშავებაში.

მთელი საბჭოთა ხალხი თქვენს მოხსენებასა და საოქტომბრო ბრძანებას უპასუხებს კონკრეტული ვალდებულებებით ფრონტის დასახმარებლად.

თქვენი მითითება—წინ წაწიოთ მეცნიერებისა და კულტურის საქმე ომის პირობებში—საქართველოს ინტელიგენციის წინაშე უდიდესი მნიშვნელობის ამოცანებს აყენებს.

მთელ ჩვენს ძალებსა და ცოდნას მოვახმართ იმას, რომ ჩვენი ქვეყნის თავდაცვისათვის მთლიანად გამოვიყენოთ საქართველოს სოციალისტური ეკონომიკის მთელი რესურსები, მისი უმდიდრესი შესაძლებლობანი. ჩვენს წინაშე მუშაობის ფართო ასპარეზია.

ჩვენ ახალი ენერგიით შევუდგებით საქართველოს სამთო-მინერალური რესურსების შესწავლასა და გამონახვას, სამრეწველო მარაგის გადიდებასა და ამვიათი ლითონების გამიდრების მეთოდების დადგენას, ჩვენი რესპუბლიკის სათბობ-ენერგეტიკული ბაზის შემდგომ გაფართოებას.

ჩვენს წინაშე დგას ამოცანა—დავეხმაროთ საქართველოს ნავთის, ქვანახშირის, მარგანეცის მრეწველობას პროდუქციის რაოდენობის გადიდებასა და მისი ხარისხის გაუმჯობესებაში. დავეხმაროთ ჩვენს სამრეწველო საწარმოებს წარმოების მეთოდების რაციონალიზაციაში, შრომის ნაყოფიერების გადიდებაში.

წარმტაცი და მრავალფეროვანია ამოცანები სამეცნიერო-საკვლევო მუშაობისა საქართველოს სოციალისტური სოფლის მეურნეობის დარგში, წითელი არმიის დასახმარებლად, გერმანელთა უღლისაგან განთავისუფლებული რაიონების აღსახლეობის დასახმარებლად მის შესაძლებლობათა გამოყენების დარგში: მრავალწლიანი კულტურების მოსავლიანობის გადიდება, აღმოსავლეთ საქართველოში მინდვრის კულტურათა ორი მოსავლის მიღება წელიწადში, ცალკეულ მცენარეთა ბუნების შეცვლა და სოფლის მეურნეობის გამდიდრება ახალი მაღალმოსავლიანი კულტურებით.

ძვირფასო მასწავლებელო!

სამშობლოს დაცვისადმი მიმართულ ყველა ჩვენს საქმეში ჩვენ გვხელმძღვანელობდა თქვენი იდეები. თქვენ მოგვეცით უდიდესი, აღმაფრთოვანებელი მაგალითი გმირობისა და თავდადებისა სამშობლოს და მთელი მოწინავე კაცობრიობის ინტერესებისათვის სამსახურში.

თქვენ, უკვდავი **ლენინის** საქმის განმგრძობი,—ჩვენი ძალის, მომავლისადმი ჩვენი რწმენის, უღრმესი წყარო ხართ!

თქვენი საგმირო საქმე ჭეშმარიტად უბადლოა ისტორიაში.

თქვენ—ჩვენი ყველაზე უფრო დიდი სიამაყე და სიხარული ხართ!

და ჩვენი უდიდესი სურვილია—ვიყოთ თქვენი ღირსეული თანამედროვეები და თანამემამულეები, გვიყვარდეს ხალხი ისე, როგორც გიყვართ თქვენ, მოვახმაროთ მთელი ძალები ჩვენს მოვალეობას ისე, როგორც ახმართ თქვენ, ითითეული ვიყოთ ჩვენი საქმის ოსტატი ისე, როგორც თქვენ ხართ ჩვენი ხალხის ყველა საქმის ოსტატი.

გაუმარჯოს ჩვენს გმირ წითელ არმიას!

გაუმარჯოს სსრ კავშირის ხალხთა ურღვევ სტალინურ მეგობრობას!

გაუმარჯოს თანამედროეობის უდიდეს მოაზროვნეს, დიდ მეცნიერს, ახალი სამხედრო ხელოვნების შემოქმედ, საბჭოთა ხალხის ბელადს, დიდ მარშალს, ჩვენს მშობლიურ იოსებ ბესარიონის-ძე **სტალინს!**

თბილისის ინტელიგენციის კრება

15 ნოემბერს შესდგა თბილისის ინტელიგენციის საქალაქო კრება. სახელმწიფო კონსერვატორიის დიდ საკონცერტო დარბაზში შეიკრიბა 700-ზე მეტი მეცნიერი, მწერალი, პედაგოგი, ექიმი, ხელოვნების მუშაკი, ინჟინერი და ინტელიგენციის სხვა წარმომადგენელი.

პრეზიდიუმის მაგიდას უსხედან ამხანაგები ჩარკვიანი, ბაქრაძე, სტურუა, რაფავა, შარია, იმხანოვი, ჩერქეზია, ზ. კეცხოველი, გოჩაშვილი, ეგნატაშვილი, გენერალ-მაიორი სოროკინი, მაისაია, აკადემიკოსები მუსხელიშვილი, ჯანაშია, ბერიტაშვილი, ჯანელიძე, ნ. კეცხოველი, ზავრიევი, პროფ. ციხისავი, ნიკოლაძე, უჩა ჯაფარიძე, ხორავა, ესაძე, ჩრხაძე, ჭიაურელი, ლეონიძე, გამსახურდია, ირ. აბაშიძე, ა. აბაშელი, გ. ქიქოძე, ჩიქოვანი, თ. ჭავჭავაძე, კილაძე და სხვ.

კრება გახსნა საქართველოს სსრ განათლების სახალხო კომისარმა ამხ. კიკნაძემ.

აკადემიკოს ამხ. ჯანელიძეს წინადადება შეაქს არჩეულ იქნას საპატიო პრეზიდიუმი **სტალინი!**

მთელი დარბაზი ფეხზე დგება და აღტაცებულ ოვაციას მართავს ყველა ჩვენი განმარჯვების ორგანიზატორისა და სულისჩამდგმელის, დიდი ბელადისა და მხედართმთავრის, შშობლიური და საყვარელი **სტალინის** პატივსაცემად.

დიდი აღფრთოვანებით, ხანგრძლივი ტაშით საპატიო პრეზიდიუმში არჩეულ იქნენ ამხანაგები: სტალინი, მოლოტოვი, ვოროშილოვი, კალინინი, კაგანოვიჩი, ანდრეევი, ჟდანოვი, ბიქიოანი, ხრუშჩოვი, ბერია, შვერნიკი, მალენკოვი, შჩერბაკოვი, ვოზნესენსკი.

მოხსენებით — „ინტელიგენციის ამოცანები ამხანაგ **ი. ბ. სტალინის** მოხსენებასთან დაკავშირებით დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის XXVI წლისთავზე“ გამოვიდა საქართველოს კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის მდივანი პროპაგანდის დარგში ამხ. პ. შარია.

ამხ. შარიას მოხსენება არაერთხელ იქნა შეწყვეტილი ტაშით დიდი **სტალინის,** გმირი წითელი არმიის ენთუზიასტური მხედართმთავრის პატივსაცემად. წითელი არმიისა. რომელიც ანადგურებს გერმანელ ფაშისტ დამპყრობთ, ამხანაგ სტალინის ერთგული თანამებრძოლის. საბჭოთა საქართველოს ინტელიგენციის აღმზრდელისა და საყვარელი მეგობრის ამხანაგ **ლ. პ. ბერიას** პატივსაცემად.

ამხ. შარიამ დაწვრილებით დაახასიათა ამხანაგ სტალინის ისტორიული მოხსენების მნიშვნელობა საბჭოთა ხალხის მთელი შემდგომი ბრძოლისათვის მტრის საბოლოოდ გასანადგურებლად.

მოიყვანა რა ამხანაგ **სტალინის** ისტორიული სიტყვები საბჭოთა სახელმწიფოს ძალთა წყაროების შესახებ, ამხ. შარიამ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ამ ურყევი ძალისა და ძლიერების საფუძველია ნაცადი ბრძნული სტალინური ხელმძღვანელობა.

ის, რომ ამჟამად ლიკვიდირებულია მტრის წინანდელი უპირატესობა ტანკების, თვითმფრინავების, ნაღმსატყორცნების, ავტომატების მხრივ, ის, რომ წითელი არმია გახდაგრძობს წარმატებითს შეტევას და არ აძლევს გერმანელებს ომის გახანგრძლივების ვადებს — ამხანაგ სტალინის უდიდესი ისტორიული დამსახურებაა.

წითელი არმიის გამარჯვებებმა კიდევ უფრო აამაღლეს სსრ კავშირის საერთაშორისო ავტორიტეტი.

მომხსენებელი დაწვრილებით ეხება იმ დიდი პატრიოტული აღმავლობის კონკრეტულ მაგალითებს, რომელმაც საბჭოთა ინტელიგენცია **მოიცვა.**

— ყველა ეტაპზე,—ამბობს ამხ. შარია,— პარტია, საბჭოთა მთავრობა, პირადად ამხანაგი **სტალინი** განსაკუთრებულ მზრუნველობას იჩენდნენ და იჩენენ ჩვენს ინტელიგენციაზე.

ქართველი ინტელიგენცია, რომელიც ლენინურ-სტალინური ინტერნაციონალიზმის პრინციპებისადმი ერთგულების სულისკვეთებით აღზარდა დიდი **სტალინის** ერთგულმა თანამებრძოლმა ამხანაგმა **ლ. ბერიამ,** სამამულო ომის პირველი დღეებიდანვე თავდადებულად ეხმარება წითელ არმიას, ფრონტს.

საქართველოს ინტელიგენცია კვლავაც ღირსეულად შეასრულებს ამხანაგ **სტალინის** მიერ დასახულ ამოცანებს.

ამხ. პ. შარიას მოხსენების გამო სიტყვებით გამოვიდნენ აკადემიკოსი ნ. მუსხელიშვილი, სტალინური პრემიის ლაურეატი კინო-რეჟისორი მ. ჭიაურელი, აკადემიკოსი, ნ. კეცხოველი, მწერალი კ. გამსახურდია, საქ. სსრ სახალხო არტისტი თ. ჭავჭავაძე, მხატვარი უ. ჯაფარიძე, პროფესორი კ. ციხისავი, საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტი ა. ხორავა, პოეტი ა. აბაშელი, რომელმაც თავის სიტყვის შემდეგ წაიკითხა დიდი **სტალინისადმი** მიძღვნილი ლექსი.

კრებამ მთელი დარბაზის ხანგრძლივი მქუხარე ტაშით მიიღო წინადადება — გაეგზავნოს წერილი დიდ მხედარმთავარს, საბჭოთა კავშირის მარშალს ამხანაგ **სტალინს.** მქუხარე ტაშით იქნა მიღებული აგრეთვე ამხანაგ **მოლოტოვისადმი** და ამხანაგ **ლავრენტი ბერიასადმი** გასაგზავნი წერილების ტექსტი.

მოსკოვი, კრემლი

ამხანაგ ვ. მ. მოლოტოვს

ძვირფასო ვიაჩესლავ მიხეილის-ძევ!

ქალაქ თბილისის ინტელიგენციის საერთო-საქალაქო კრება თავის მგზნებარე სალამს გითვლით თქვენ, ქართველი ხალხის საყვარელ მეგობარს, დიდი **სტალინის** ერთგულ თანამებრძოლს!

დღეს, როდესაც ჩვენი სახელოვანი გმირი წითელი არმია ანადგურებს საძულველ მტერს და გერმანელ ფაშისტთა უღლისაგან ათავისუფლებს მრავალ ქალაქსა და სოფელს, ქართველი საბჭოთა ინტელიგენცია, ხარობს რა მთელ საბჭოთა ხალხთან ერთად წითელი არმიის ისტორიული გამარჯვებებით, მთელ თავის ძალებს ანდომებს ფრონტისათვის დახმარების საქმეს.

საბჭოთა კავშირის დიდი მარშლის ამხანაგ **სტალინის** უმაღლესი სარდლობით, მისი გენიალური სტრატეგიული გეგმით წითელი არმია ისტორიულ გამარჯვებებს აღწევს!

ამ გამარჯვებებში მცირე წვლილი როდია შეტანილი თქვენ მიერ—საბჭოთა ქვეყნის გამოჩენილი სახელმწიფო მოღვაწის მიერ.

საერთაშორისო ვითარების ურთულეს პირობებში თქვენ განუხრელად ახორციელებთ ბრძნული სტალინური საგარეო პოლიტიკის პრინციპებს.

სტალინური შეუდრეკლობით თქვენ იბრძოდით და იბრძვით თავისუფლებისმოყვარე ხალხების მთელი ძალებისა და სამხედრო ძლიერების დასარაზმავად ჰიტლერული გერმანიის უსწრაფესად განადგურებისათვის. ამასთან ერთად, ომის ძნელ პირობებში, თქვენ ხელმძღვანელობთ თავდაცვითი მრეწველობის უმნიშვნელოვანეს დარგებს.

თქვენ მოგვეცით იმის მკაფიო მაგალითი, თუ როგორ უნდა ემსახუროს ნამდვილი საბჭოთა პატრიოტი **ლენინ-სტალინის** დიად საქმეს, საყვარელ სამშობლოს მისი თავისუფლებისა, ღირსებისა და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში.

ამ მაგალითით აღფრთოვანებული საქართველოს საბჭოთა ინტელიგენცია პირობას გაძლევთ თქვენ, რომ იგი გაადიდებს თავის დახმარებას ფრონტისადმი, მთელ თავის ძალებს დარაზმავს იმისათვის, რომ ღირსეულად შეასრულოს თავისი წმიდა პატრიოტული მოვალეობა.

ჩვენ ვკისრულობთ ვალდებულებას—დავეხმაროთ ჩვენს ძმებს, რომლებმაც განიცადეს ჩაგვრა გერმანელ ფაშისტ დამპყრობთაგან, ფაშისტი ვანდალების მიერ დანგრეული ქალაქებისა და სოფლების აღდგენაში, დავეხმაროთ მოძმე ხალხების დიადი კულტურის შესანიშნავი ძეგლების აღდგენაში, კულტურისა, რომელიც ესოდენ ძვირფასია ყოველი ქართველი ინტელიგენტისათვის, პატრიოტისათვის.

ჩვენ, საქართველოს მეცნიერები, მწერლები, მხატვრები, არტისტები, არქიტექტორები მთელს ჩვენს ენერგიას მოვახმართ იმას, რომ ღირსეულად შევასრულოთ დიდი **სტალინის** მითითება—წინ წავწიოთ მეცნიერება და კულტურა, მოვიპოვოთ ახალი წარმატებანი მეცნიერებისა და ტექნიკის, ხელოვნებისა და ლიტერატურის დარგში, დაუღალავად გავუწევთ პროპაგანდას ხალხთა სტალინური მეგობრობის იდეებს, სიყვარულს დიდი რუსი ხალხისადმი, უფროსი ძმისადმი სსრ კავშირის ხალხთა დიდ ოჯახში, რუსი ხალხისა, რომელიც ჩვენი სამშობლოს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის ავანგარდშია.

გაუმარჯოს გმირ წითელ არმიას!

გაუმარჯოს დიდ რუს ხალხს!

გაუმარჯოს დიდი **სტალინის** ერთგულ თანამებრძოლს — ვიაჩესლავ მიხეილის-ძე **მოლოტოვს!**

გაუმარჯოს ჩვენი გამარჯვებების ორგანიზატორს, დიდ მხედართმთავარს, ხალხის საყვარელ ბელადს—შშობლიურ **სტალინს!**

მოსკოვი

სსრ კავშირის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატი

ამხანაგ ლ. პ. ბერიას

ძვირფასო ლავრენტი პავლეს-ძევ!

ქალაქ თბილისის ინტელიგენციის საერთო-საქალაქო კრება თავის მგზნებარე სალამს გითვლით თქვენ, დიდი სტალინის ერთგულ თანამებრძოლს, ქართველი ხალხის საყვარელ შვილს, ქართველი საბჭოთა ინტელიგენციის აღმზრდელსა და საუკეთესო მეგობარს.

ჩვენი დიდი ბელადის, ბრძენი მასწავლებლის ამხანაგ **სტალინის** მოხსენებაში საბჭოთა ინტელიგენციის მუშაობას ომის პირობებში მაღალი შეფასება აქვს მიცემული.

ისტორიულ დღეებში, როდესაც ძლევამოსილი წითელი არმია ანადგურებს ჰიტლერელ დამპყრობთა ურდოებს და სწმენდს მათგან წმიდათა-წმიდა საბჭოთა მიწა-წყალს,—ჩვენ სავსებით შეგნებული გვაქვს უდიდესი პასუხისმგებლობა, რასაც საბჭოთა ინტელიგენციას მისი მუშაობის სტალინური შეფასება აკისრებს.

ჩვენ გამსჭვალული ვართ შემოქმედებითი მისწრაფებით ვიმუშაოთ ახალი ენერგიით მტრის საბოლოო განადგურებისათვის, დახმარება გავუწიოთ მუშებსა და კოლმეურნეებს მათს ბრძოლაში მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის აღმავლობისათვის, წინ წავწიოთ ომის პირობებში საბჭოთა მეცნიერება და კულტურა, ხელოვნება და ლიტერატურა.

ძვირფასო ლავრენტი პავლეს-ძევ! თქვენი სიცოცხლისა და ბრძოლის ყოველი დღე მჭიდროდ და განუყრელად არის დაკავშირებული ჩვენი ხალხის ბრძოლასა და ცხოვრებასთან.

თქვენი დაუღალავი მზრუნველობისა და ხელმძღვანელობის წყალობით გაიფურჩქნა ქართველი ხალხის ცხოვრება. საქართველოში წარმოიშვნენ ახალი საწარმონი, საკოლმეურნეო მინდვრები დიდსა და უხვ მოსავალს იძლევიან, გაიზარდნენ ხელოვნებისა და ლიტერატურის მუშაკთა კადრები, რომლებიც მთელ თავიანთს ძალებს ახმარენ სოციალისტური სახელმწიფოს თავდაცვითი ძლიერების განმტკიცების საქმეს.

და როდესაც ჰიტლერელთა ურდოები შავი ღრუბელივით ჩამოაწვნენ კავკასიონის კალთებს და სასიკვდილო საფრთხეს უმზადებდნენ ამიერ-კავკასიის ხალხთა სიცოცხლეს,—თქვენ, ძვირფასო ლავრენტი პავლეს-ძევ, ასრულებდით რა დიდი **სტალინის** ნება-სურვილს, მოხვედით ჩვენთან და დარაზმეთ კავკასიის ხალხთა ძალები წინააღმდეგობის გასაწევად მტრისათვის. თქვენ აღაფრთოვანეთ ამიერ-კავკასიის ფრონტის ჯარები და საბჭოთა ზურგი. მტერი შეჩერებულ იქნა, ხოლო შემდეგ უკუგდებულ და განადგურებულ იქნა. საქართველოს ბევრმა შვილმა, რომელთაც თქვენ ჩაუნერგეთ მამაცობა, გულადობა და სიმტკიცე დასახული მიზნის მიღწევაში, სახელი გაითქვა სამშობლოსათვის ბრძოლებში.

თქვენ, ძვირფასო ლავრენტი პავლეს-ძევ, ჩვენთან ერთად იყავით მშვიდობიანი მშენებლობის წლებში და ხელმძღვანელობდით მთელს ჩვენს მუშაობას. თქვენ ჩვენთან იყავით მძიმე განსაცდელის დღეებშიც, როდესაც ჩვენი მოსისხლე მტერი ემუქრებოდა ქართველი ხალხის თავისუფლებასა და ღირსებას. თქვენ უზრუნველჰყავით კავკასიაში გერმანელთა განადგურების სტალინური გეგმის შესრულება და ამიერ-კავკასიის ხალხებს ააშორეთ სასიკვდილო საფრთხე.

აი რატომ წარმოსთქვამს ქართველი ხალხი მხურვალე სიყვარულის გრძნობით თქვენს საამაყო სახელს.

თავდადებულად იბრძვის და შრომობს ქართველი ხალხი, რათა მოახლოოს მტრის საბოლოო განადგურების ჟამი.

ქართველი ინტელიგენცია მთელ თავის სულსა და გულს აქსოვს ამ შრომაში, ამ ბრძოლაში.

პირობას გაძლევთ კიდევ უფრო გავაძლიეროთ ჩვენი მუშაობა ფრონტის დასახმარებლად.

ჩვენ ვიცით, რომ კიდევ ბევრი სიძნელე მოგველის წინ. პირობას გაძლევთ, რომ არ დავზოგავთ ჩვენს ძალებს, ვიმუშავებთ ფრონტის დასახმარებლად და ყოველნაირად შევუწყობთ ხელს წითელ არმიას მტრის განადგურების საქმეში.

გაუმარჯოს ჩვენს სამშობლოს, მის თავისუფლებასა და დამოუკიდებლობას!

გაუმარჯოს ჩვენს გმირ წითელ არმიას!

გაუმარჯოს ქართველი ხალხის საყვარელ შვილს, დიდი **სტალინის** ერთგულ თანამებრძოლს ლავრენტი პავლეს-ძე **ბერიას!**

გაუმარჯოს დიდ მარშალს, წითელი არმიის გამარჯვებათა ორგანიზატორსა და სულისჩამდგმელს—ჩვენს მშობლიურ **სტალინს!**

ᲓᲐᲑᲠᲣᲜᲔᲑᲐ

ᲐᲚᲐᲙᲘ ᲑᲔᲚᲘᲐᲨᲕᲘᲚᲘ

ქორწინების მეშვიდე თუ მერვე წელს ქეთოსა და გოგის შორის უთანხმება წარმოიშვა. რასაკვირველია, მათ სიყვარულით შეერთეს ერთმანეთი, გაიჩინეს ერთი შვილი და შექმნეს პატარა ორ-ოთახიანი მყუდრო ოჯახი, მაგრამ რამდენიმე წლის შემდეგ, როდესაც ორივენი საკმაოდ შეეჩვიენენ ერთმანეთს, ნელ-ნელა შენელდა მათ შორის დამოკიდებულება. გოგი პროფესიით ინჟინერი იყო და, როგორც საქმიან მამაკაცებს ჩვეოვათ, იმდენად იყო გართული თავისი პროკენტებით, შეზნებლობით, თაობირებით და ათასგვარი მივლინებით, რომ, როგორც ძველად იცოდნენ თქმა, თავის მოსაფხანადაც აღარ ეცალა.

ქეთო პირველ ხანებში თავის პაწაწია ცაცოთი იყო გართული და ვერც კი ამჩნევდა, თუ როგორ ითრევდა თანდათან ის ქმარს საქმიანობის მძლავრი ტალღა. პირიქით, კიდეეც ამაყობდა იმით, რომ გოგი ასეთი გულმოდგინებით შრომობდა. მაგრამ როდესაც პატარა ცაცო წამოიზარდა იძდეენად, რომ დედასთან ხელჩაკიდებულს შეეძლო სეირნობა ქუჩაში, ქეთოს ძალაუნებურად შეუმცირდა პირველ წლებში ბავშვია აღზრდით გამოწვეული სიძნელე და პირველად მიმოიხედა გარშემო გათხოვების შემდეგ. ასეე პირველად იგრძნო უცხო მამაკაცთა გამოშწვევი ყურადღება, რამაც უნებურად სიამოვნებით აღავსო. თანდათან დაიწყო ქეთომ ამის გამო თავის ქმარში უარყოფითი თვისებების აღმოჩენა. გოგი თურმე სულ აღარ ფიქრობდა ცოლზე, არც თავის თავს აქცევდა ყურადღებას. ცუდად იცვამდა. იშვიათად იპარსავდა წვერს და როდესაც ხანდახან თავის ქეთოს სალაპარაკოდ მოხვევდა ხელს. ქეთო იძულებული იყო ბიზღით აერიდებინა თავი.

* * *

თუმცა პატარა ცაცოს არაფერს ეუბნებოდნენ, მაგრამ მან ყველაფერი იცოდა. დედას და მამას შორის რომ უკმაყოფილება ჩამოვარდა, მაშინვე გაიგო, და ცაცომ გუნებაში მამის მხარე დაიჭირა. პატარა ცაცოს ვერ გაეგო, რისთვის ებუტებოდა მამიკოს დედა-ქალი ასე უმიზეზოდ. მამა წყნარი კაცი იყო, სულ მუდამ ღიმიდოდა ცაცოს. თუცა იშვიათად ეფერებოდა. ხანდახან კეირაობით ორივენი ერთად მიდიოდნენ თეატრში ან კინოში. დილის წარმოდგენებზე. მამა არასოდეს არ ეტყოდა უარს თავის ცაცოს და აუცილებლად ან ლოესი ბილეთებს იყიდდა ან პარტერის პირველ რიგში გამოიჭიმებოდნენ ორივენი. სხვა დროს მამა არც კი დადიოდა თეატრში. დრო არა ჰქონდა, ის დი-ი-ად, დი-ი-ად ეშინებლობას ხელმძღვანელობდა და სულ გეგმებს ხაზავდა. მთელ ღამეებს მუშაობდა, გათენებამდე. რამდენი შემთხვევა ყოფილა, ცაცოს ღამე გაღვიძებია. ამდგარა და დაუნახავს, რომ მამის ოთახიდან სინათლე გამოდიოდა. ფეხშიშველი შეტლაპარუნდებოდა მამასთან და ეკითხებოდა:

— მამიკო, შენ კიდევ მუშაობ? ეს რა აროს?

უთითებდა უცნაურ ნახაზებზე.

მამა შუბლზე აკოცებდა. ხუმრობით უკან ხელს წაუტყაპუნებდა და ეტყოდა:

— წადი, შვილო, დაიძინე.

— არ წავალ, მამა. მინდა გიცქირო. შენ იმუშავე. მე-კი აგერ სავარძელში ჩავჯდები და გიცქერ.

ჩაჯდებოდა სავარძელში, ნაგრამ მალე მთენარეობას დაიწყებინებდა და მერე აღარ ახსოვდა, როგორ აიყვანდა მამა ხელში, გაიყვანდა მეორე ოთახში და თავის საწოლში ჩაიწვენდა. ძალიან უყვარდა თავისი მამა ცაცოს. დედაც ძალიან უყვარდა. დედა უფრო ეფერებოდა და ანებივრებდა. მაგრამ დედასთან ხშირად მოსდიოდა უკმაყოფილება. დედა ხშირად მთელი საათობით ირთვებოდა სარკესთან. მერე ცაცოს ეტყოდა, მე დეიდა თამართან მივდივარო. და ცაცოს მეზობლის პატარა ლიასთან სტოვებდა. ცაცომ იცოდა, რომ დედა ცრუობდა. გულმოსული უხალისოდ თამამობდა ლიასთან, სანამ მამა არ მოვიდოდა. მაშინ-კი გახარებული შემოეხვეოდა მამას კისერზე, ორივენი ბრუნდებოდნენ შინ — და ხატავდნენ ათასნაირ სურათებს. მამამ კარგი ხატვა იცოდა.

ღამე, გვიან, ძალიან გვიან, როცა ცაცოს უკვე ეძინა, დაბრუნდებოდა დედა, გაიხდიდა, ცაცოს შეუწვებოდა და დაუწყებდა ხვეულკოკონას. გულმოსული ცაცოკო მოიმძინარებდა თავს და როცა დედა სიცილით შეუღიტინებდა, გულმოსული ცაცოკო ფეხებს დაუშენდა დედას, გადაბრუნდებოდა და გულამოსკვნით ეტყოდა:

— წადი, წადი, შენ არა ხარ ჩემი დედიკო!

მაგრამ იმავე წამს, გულდაწყვეტილი და თავისი უკმეხობით შეშინებული, ისევ გადაბრუნდებოდა, დედას ჩაეკვრებოდა და მამაზე შეუბოდიშებდა.

* * *

ერთ დილას ცაცოს ადრე გაეღვიძა. მეორე ოთახიდან ხმამაღალი ლაპარაკი შემოესმა. დედა ლაპარაკობდა ხმამაღლა. მამას ხმა ოდნავ ისმოდა და სიტყვების გარჩევა შეუძლებელი იყო.

ქეთომ საბოლოოდ გადასწყვიტა, გაშორებოდა ქმარს, და ამ დილით გამოუცხადა კიდეც თავისი გადაწყვეტილება. გოგის გაუკვირდა, რადგან არ მოელოდა, თუ ქეთო საბოლოოდ გაიმეტებდა. მხრები აიჩეჩა და დაუთანხმა, კარგიო. მერე რადაც მწარედ გაეცინა. ოჯახის დანგრევაზე სწყდებოდა გული. თორემ-ქეთოზე აღარ დარდობდა. აბა რა სადარდებელი იყო ისეთი მეუღლე, რომელიც ამ ომიანობის დროს ქმარს დაძაბულ მუშაობაში იმით ამხნევებდა და ხელს უწყობდა, რომ ეუბნებოდა, შენთან ცხოვრება აღარ შემიძლიან, ერთმანეთს უნდა გავშორდეთო. ახ „ი რა მეუღლე იყო მისთვის ქეთო! არ ახსოვა, რომ ოჯახში გოგის წესიერად ესდილოს ან ესაუზმოს. ქეთო მარტო ცაციკოზე ზრუნავდა, გოგი არც კი ახსოვდა.

სამაგიეროდ ქეთოს ბევრი რამ ჰქონდა ასაყვედურო. გოგიმ თურმე გაეტეხეთა ის. აგერ ცხრა წელიწადია მისი ცოლია და არაფერს არ ღირსებია, არც არაფერი იმედი აქვს მომავლისა. რა უნდა უხარდეს გულს? ის, რომ ჩაკეტილია ამ პატარა ბინაში და ერთი რიგიანი კუთხეც კი არა აქვს, რომ სტუმარი მიიღოს? თითონ ხომ სრულიად ალარ ფიქრობს ქეთოზე. მხოლოდ მაშინ გააზსენდება, როდესაც... ერთი სიტყვით, ქეთოს აღარა სურს მასთან ცხოვრება და დღესვე უნდა გაქრწინდნენ.

გოგიმ ჩაუარა თავისი საქმიანი ქაღალდები პორტფელში, ქეთოს უთხრა, რომ სამ საათზე მისულიყო მოქალაქეობის მდგომარეობის ჩასაწერ ბიუროში განქორწინების გასაფორმებლად. და კარების ჯახუნით გავიდა სახლიდან.

ცაციკო მეორე ოთახიდან კარებთან ატუზული ყურს უგდებდა დედ-მამის საუბარს და როდესაც მამა ოთახიდან გავიდა, მაშინვე ფანჯარას მიეარდა. ყოველთვის როდესაც მამა დილაობით სამსახურში მიდიოდა, აუცილებლად მოიხედავდა ქუჩიდან და როგორც კი ფანჯარაში თავის ცაცოს დაინახავდა, ხელს დაუქნევდა და გაუღიმებდა. ცაცოს უსაროდ მამის ასეთი ყურადღება და თითონაც აღტაცებით უქნევდა ხელს მამიკოს.

ახლა გოგიმ ისე გადაიარა ქუჩა, რომ უკან არ მოუხედნია. ბეკეშში მოხრილი მიაბიჯებდა, ხელში თავისი ძმიმე პორტფელი ეჭირა.

გული დასწყდა ცაცოს. შეეცოდა მამა.

— ცაციკო! — მოესმა ძახილი. მიიხედა. დედა იყო.

— რა გინდა? — გულმოსულად უპასუხა ცაციკომ და ქვეკრეკან ახედა დედას.

— მოდი აქ, გენაცვალე, რა გითხრა.

ცაცო გაბუტულივით მიუახლოვდა დედას, ისე, თითქო ზურგში ვიღაც ხელს უბიძკუნებდა და ძალით ერეკებოდა.

ქეთომ ხელი მოჰხვია თავის გოგონას, აკოცა, ღიმილით თვალებში ჩახედა და უთხრა:

— იცი რა, ჩვენ დღეიდან მარტონი ვიცხოვრებთ.

— როგორ მარტონი?—ცაცოს უნდოდა თავი ისე მოეჩვენებინა, თითქო არაფერი იცოდა, მაგრამ ვერ მოითმინა და მაშინვე ეკითხა:—არ მინდა.

— რატომ? არ გინდა, შვილო? მე და შენ ვიცხოვრებთ, ერთად ვიქნებით, ჩვენთვის. არავინ არ შეგვაწუხებს, სადაც წავალ, ყველგან წაგიყვან, კინოში, თეატრში, ზოოპარკში.

— არ მინდა, არ მინდა, არ მინდა!

ქეთო შეკრთა. ჯერ არ ახსოვდა, რომ მის პატარა ცაციკოს ასეთი გამწარებით ეთქვას უარი რაიმე წინადადებაზე.

— რატომ, შვილო? აღარ გიყვარვარ? — მოღუშული შეეკითხა ქეთო, ის ამ წუთში სიბრალულს არა გრძნობდა შვილისადმი, რადგან ცაცო ალა ტიროდა, მას თვალები წრისანივ ულალვდა.

— აღარ გიყვარვარ?,—განმეორა ქეთომ.

ცაცომ ვერ გაბედა დედისთვის ეთქვა, აღარ მიყვარხარო, მაგრამ არც ის უნდოდა, რომ დათანხმებოდა და ეგრძნობინებინა, რომ თანაუგრძნობდა. ამიტომ ტუჩებმოკუმული ჯიუტად იდგა და პასუხს არ აძლევდა.

ქეთომ სცადა შვილს კიდევ მოჰფერებოდა და სახის გამომეტყველება შეეცვლევინებინა. მაგრამ როდესაც არა გამოუვიდა-რა, თავი მიანება. სარკესთან მივიდა და ღილინით ომის ხვევა-ვარცხნას შეუდგა. „ბაღშვია, შეეჩვევა“,—გაიფიქრა ქეთომ.

* * *

ქეთომ და გოგიმ გააფორმეს განქორწინება და ის იყო შეუდგნენ ბინის გადაცვლაზე ზრუნვას, რომ მოულოდნელად გოგის უწყება მოუვიდა და ჯარში გაიწვიეს. გოგიმ უკვე ზედმეტად ჩასთვალა თავის პირად საქმეებზე ზრუნვა. პატარა ჩემოდანში ჩააწყო თავისი მცირე და აუცილებელი ბარგი. შემდეგ დიდხანს ეთხოვებოდა თავის ცაცოს. პატარა ცაციკომ სულ დაუსველა ლოყები კოცნით. მერე მკერდზე პატარა თითი დაადო და უთხრა:

— მამა, აქ გეჭნება ორდენი?

— ჰო, შვილო,—სიცილით უთხრა გოგიმ შვილს.

წავიდა გოგი, და მარტოდ დარჩენილ დედა-შვილის ოჯახში მოულოდნელად მოწყენილობა ჩამოვარდა. ამ მოწყენილობის მიზეზი, რასაკვირველია, ცაციკო იყო. დედა ცდილობდა გაერთო შვილი. მაგრამ მას არაფერი არ ახარებდა. წელიწადნახევარზე მეტი გავიდა და არაფერი არ ისმოდა გოგის შესახებ. ცაცოს პიონერ-კოლექტივში ბევრნი იყვნენ ისეთნი. რომელთაც ფოტოზე მამები ჰკიდათ და ყველანი ღებულობდნენ წერილებს. მარტო ცაცომ არ იცოდა არაფერი მამის შესახებ.

მთელი დღეები დაღვრემილი დადიოდა ცაცო. არაფერი არ ახარებდა. არც თეატრი. არც კინო. არც დეიდა თამართან სტუმრობა. მოწყენილი და მოღუშული ჩუმად ამზადებდა გაკვეთილებს ან მთელი საათობით იდგა ფანჯარასთან და გასცქეროდა ქუჩას. ალმოდებოდა თავისი მამიკო, ყოველ ღილით სამსახურში წასვლისას რომ მოიხედავდა ქუჩიდან და ხელის დაქნევით ესალმებოდა.

ერთხელ ასე იდგა ფანჯარასთან. საღამოვდებოდა. ცაცომ ქუჩაში თვალი მოჰკრა დედას. მას ვიღაც უცხო კაცი მოაცილებდა. ხელიხელგაყრილნი მოდიოდნენ ორივენი. ქეთო მხიარულად იცინოდა და აღტაცებული წამდაუწუმ თვალებში შესცქეროდა თავის თანამგზაურს.

ცაციკოს რატომღაც გული უცნაურად გადმოუკარდა და გაფითრებულმა დაუწყო მათ თვალთვალი.

მათ გადმოიარეს ქუჩა და ალაყაფში მიმალნენ. ფანჯარიდან ალაყაფის კარი არა სჩანდა.

ცაცო მიბრუნდა და ოთახის კარებს გაბრაზებით დაუწყო ცქერა. უნდოდა მრისხანე გამომეტყველებით დედიკოსთვის ეგრძნობინებინა. თუ რა დიდად იყო გულმოსული.

კარგახანს ელოდა ცაცო, დედამ დაიგვიანა.

ცაცო ჯიუტად დაჯდა და გადასწყვიტა, რაღაც უნდა დასჯდომოდა, დედის მოსულამდე ეს მრისხანე გამომეტყველება შეენარჩუნებინა. შეინარჩუნა კიდევაც. მაგრამ როდესაც კარგახნის ლოდინის შემდეგ, როგორც იქნა, ქეთომ კარი გააღო და ოთახში შემოვიდა, ისეთი აღტაცებული იყო, ისე ატკეცოდა ალმურმოდებული ლოყები, რომ შვილის გაბუტვა სრულიადაც არ შეუმჩნევია. ხელში აიტაცა, ერთი ისკერ მაინც აკოცა. მერე დიდი რედიკული გააღო და იქიდან შესანიშნავი სათამაშო ამოიღო.

— ეს ვის? ჩემ შვილიკოს! აი შეხედე, რა მოგიტანე.

ცაციკომ ცივად ჩამოართვა პატარა მექანიკური წიწილა, რომელიც მომართვის შემდეგ ვითომ მართლა კენკავდა მარცვალს, შეათვალიერა და ხმა არ ამოუღია.

ეახშმის შემდეგ ქეთომ ცაციკო დაიწვინა და, როდესაც დარწმუნდა, რომ შვილს ეძინა, მეზობლებთან გავიდა სამასლაათოდ. ღამის პირველ საათამდე შერჩა მათთან. უნდოდა მუსაიფით ოტა მაინც დამშვიდებულიყო, რადგან დღეს ამდენი ხნის ქალიანაურების შემდეგ, მისმა თაყვანისმცემელმა გაუტეხადა შერთვის სურვილი.

გვიან დაბრუნდა მეზობლებიდან ქეთო. ცაცოს თავზე სანანი წაეფარებინა და ისე ეძინა. ქეთომ სწრაფად გაიხადა და ლოგინში ჩაწვა.

ფიქრებმა გაიტაცეს.

მოულოდნელად ქვითინი მოესმა, ყრუ დაგუდული ქვითინი.

წამოიწია და ცაციკოს ლოგინს გადახედა. სანანი ისე თრთოდა, თითქო თითონ სანანი ქვითინებდა.

ქეთო ფეხზე წამოიჭრა, შვილის ლოგინს მიეარდა და სანანი ახადა.

ცაციკო გვერდზე იწვა, მუხლებ-მოხრილი. პატარა მუშტები ლოყებზე მიეყრდნო, ცდილობდა ქვითინი შეეკავებინა. ცრემლები ღაპა-ღუპით სდიოდა, პატარა მსხვილ წვეთებად მოგორავდნენ და ბალიშზე ეცემოდნენ. პატარა მუშტები და ბალიშის ყურე ცრემლით სველი იყო ცრემლებით.

— ცაციკო, რა იყო, შვილო?—უნებურად გული ამოუჯდა ქეთოს და შვილისკენ დაიხარა, რომ მიალერსებოდა.

ცაცო უცბად შებრუნდა, სახე ბალიშში ჩარგო. თითქო სურდა თავისი ქვითინი ამით დაეხშო, მაგრამ ვერ შესძლო და ზლუქუნით უპასუხა:

— მამა... ჩემი... ჩემი მამიკო...

* * *

მატარებელი ძმიმე ხვნეშით უახლოვდებოდა თბილისს. მგზავრებმა ნელ-ნელა დაიწყეს ბარგის შეკვრა, გოგიც მოემზადა. ყავარჯნებზე დაეყრდნო და ისე სცადა თავის ჩემოდანებზე მისწვდომოდა. ვიღაც მიეშველა და ჩამოუღო. გოგიმ მადლობა გადაუხადა. მერე ფანჯარაში გაიხედა, უნდოდა მამადავითი და ფუნიკულიორი დაენახა. ჯერ კიდევ ეოთი საათის გზა იყო თბილისამდე, მაგრამ გოგის გული აღარ უთმენდა. ბაქოდან დეპეშა გამოგზავნა თბილისში თავისი მისამართით: „ცაციკო, შენი მამიკო გიბრუნდება“-ო.

ვერ ისვენებდა გოგი. ნეტავ დაახეედრებდნენ თუ არა ცაციკოს სადგურზე. ვინ მოიყვანდა. იქნებ მეზობლები მოიფიქრებდნენ. ყველაზე უფრო იმისი ეშინოდა გოგის, ვაი თუ სადგურზე ცაციკო ქეთომ მოიყვანოს და ქეთოს კიდევ თან მოჰყვეს თაღისი ახალი ქმარი ან საქმაო,—ვინ იცის, რა არ მოხდა ამ ხნის განმავლობაში. ეს ხომ საშინელი დამცირება იქნებოდა. სისულელე იყო ამაზე ფიქრი, მაგრამ ეს სულელური აზრი ამბეხარი ფუტკარივით არ სცილდებოდა.

ამდენი ხანია ფრონტზე იყო და ერთხელაც არ მიუწერია წერილი შინ. ასე ამჯობინა. ქეთოსთვის ეს, ცხადია, სულ ერთი იყო. ცაციკოსთვის-კი უმჯობესი იქნებოდა, თუ თავიდანვე შეეჩვეოდა მამის დაკარგვას. უფრო იოლად შეეგუებოდა, თორემ იმ თავითვე რომ წერილები ეწერა შვილისათვის, თუ დაიღუპებოდა ომში, მერე უფრო გაუჭირდებოდა მის პატარა გოგონას, მამის დაკარგვა მოექარვებინა.

როგორც იქნა, გამოჩნდა თბილისი. გოგი ფანჯარას მიეკრა. დინჯად მისცურაოდნენ ნის თვალწინ ნავთლუღისა და გარეუბნის შენობები.

რამდენი ხანია, თავისი ქალაქი აღარ უნახავს გოგის. აგერ თბილისის სადგურიც.

ბაქახზე აუარებელი ხალხი ირეოდა. ერთ ადგილას პიონერთა მწკრივი დაინახა. ყველას თაიგული ეჭირა ხელში.

გოგი ცდილობდა, ამდენ ხალხში როგორმე თავისი ცაციკო დაენახა, მაგრამ ვერსად თვალი ვერ მოჰკრა, ნაცნობებიც კი ვერ შენიშნა. ბოლი სეედინ შეეკუმშა, ხელაბარგის მუშას ჩემოდანი აჰკიდა და თითონ აეკარაჯებებზე დაყოდნობილი უცაბ გაჰყვა.

კიბეზე რომ ჩადიოდა უცბად მოესმა ბეოცალივით ჯახჯახა ხმა-

— მამა... მამიკო!

ცრემლებმა თვალები ისე დაუსველეს, რომ ვეღარაფერი ვერ დაინახა. ბრძანებით ჩამოვიდა კიბეზე და ხელები წინ გაიშვირა. ერთი კი იგრძნო, რომ ხალხი თითქო შეირხა, ვიღაც გაქანდა მისკენ, ოდნავ დახრილს ხელები კისერზე მოჰხვია და ლოყაზე პატარა ტუჩებით დაეკონა. მერე მეორე ლოყაზე, მერე შუბლზე, მერე ისევ ლოყაზე, მერე კიდევ შუბლზე და როდესაც გული მოიჯერა, უკან გადაიხარა, პატარა თითი მკერდზე დაადო და აღტაცებული, თანაც ოდნავ გაკვირვებული ხმით წამოიძახა:

— მამიკო ეს რა აროს? ორი ორდენი?

და ისევ დაეკოხა ლოყაზე.

— შენ რა, მარტო მოხვედი?—ფრთხილად ჰკითხა გოგიმ შვილს და მიმოიხედა, უნდოდა ეკითხა, დედა სად არისო, მაგრამ ვერ გაბედა.

— მარტო არა, წამოდი აქ ჩვენები იცდიან,—ჩაავლო ხელი მამას ცაციკომ და პიონერების მწკრივთან მიიყვანა. თითონ წინ გაიქცა და პიონერების მწკრივში ჩადგა.

— ოგოო! ხელმძღვანელმა დაიძახა:

— სალუტ!

წინ რამდენიმე ნაბიჯი წარსდგა, გოგის სამხედრო სალამი მისცა და პატარა მოახსენა. გოგიმ სათითაოდ გადაკოცნა ყველანი, ცაციკოც-კი აცნობდა მამას თავის მეგობრებს.

— ეს ეფუოიჯ... ეს ლენაა. ეს მიშიკო... ეს კიდევ ლამარა, ხომ იცნობ მამიკო, ძია ვარლამის შვილია...

შემდეგ პიონერებით გარს-შემორტყმული გოგი სადგურის მოედანზე გავიდა, სადაც თავის ძველი დაწესებულებიდან გამოგზავნილი მანქანა დაუხვდა, დირექტორს გამოეგზავნა.

მამა, და შვილი ჩასხდნენ მანქანაში.

— ბამიკო, მე შენთან საქმე მაქვს,—უთხრა ცაციკომ გოგის, როდესაც მოგერმა მანქანა დასძრა და ჩელუსკინელთა ხიდისაკენ გაქანდა.

— რა საქმე?—გაიცინა გოგიმ.

ცაციკომ მამას კისერზე ხელი მოჰხვია, თავისი პატარა თბილი ტუჩები ყურზე მიადო და ისეთი სსაპა-სხუპით დაიწყო ჩურჩული, რომ გოგიმ ვერაფერი ვერ გაიგო.

— დაიცა, ვერა გავიგე-რა, ნელა მითხარი.

— ოჰ, როგორ ვერ გაიგე!—უთხრა ხმამაღლა ცაციკომ და ისევ გიმეორა თავისი: „ტუტუტუ... ფრთ... ფრთ... ტუ... ტუტუ“...

გოგიმ კიდევ ვერ გაიგო ვერაფერი. მაგრამ შვილისთვის რომ არ ეწყენინებინა, თავი ისე მოაჩვენა, ვითომ მიხვდა, რასაც ეუბნებოდა მისი ცაციკო. ხელი მოხვია და ღიმილით თავი დაუქნია.

აღტაცებულ ცაცოს თვალები სიხარულით გაუბრწყინდა და როგორც ბავშვებს ჩვევათ, საოცარი დაძაბული სახით წამოიძახა:

— ხომ მამიკო? მაშ დედას შეურიგდები ხომ?

და თავის მამას კისერზე შემოეხვია.

გმირის განსახიერების საკითხი თანამედროვე სცენაზე

ᲐᲚᲐᲙᲘ ᲕᲐᲡᲐᲫᲔ

ᲡᲐᲑᲭᲝᲗᲐ ᲙᲐᲕᲨᲘᲠᲘᲡ ᲡᲐᲮᲐᲚᲮᲝ ᲐᲠᲢᲘᲡᲢᲘ

„... შესაძლებელია აქილესი დენთისა და ტყვიის არსებობის დროს? ანდა საზოგადოდ ილიადა საბეჭდი დაზგისა და სასეფეხურის მანქანის არსებობისას?“.

კ. მარქსი, „პოლიტიკური ეკონომიის კრიტიკისათვის“.

ერთხელ ქართული თეატრის უდიდეს ოსტატს ვასო აბაშიძეს მისი ცხოვრების მიწურულში შეეკითხე:

— ბატონო ვასო, ვინ მიგაჩნიათ თქვენს სატკეთესო მოწაფედ?

— არავინ. — მიპასუხა მან.

— რატომ?

— იმიტომ, ქალაქან, რომ თვითონ მე არ გიზიარებ იმას და არ მაკმაყოფილებს ის, რასაც გუშინ ვაკეთებდი სცენაზე.

ძნელი იყო მაშინ ჩემთვის, ახალგაზრდა მსახიობისათვის, საკვლევით ჩავწვდომოდი დიდი ოსტატის სიტყვების სიღრმეს. მისი პასუხი ჩემთვის ბინდბანდს ბუნდოვან აზრს წარმოადგენდა, ვიდრე თვითონ ჩემს სასცენო პრაქტიკაში ერთხელ მიგნებულისა და მიღწეულის მიმართ უკმაყოფილება და მწვავე ეჭვი არ განვიცადე. მარადიული ჭეშმარიტების შემცველი რეცეპტები ხელოვნებაში არ არსებობენ, ისევე, როგორც ცხოვრებაში არ არსებობენ გარდატეხილი კანონები. ჭეშმარიტი ხელოვანი არასოდეს არ არის კმაყოფილი თავისი ნაწარმოებით და მუდამ ცვლილება შეაქვს მასში, რათა ტფრო. გასაგებად და ნათლად ასახოს სინამდვილე.

თუ ამ პრინციპულ პოზიციიდან გაანალიზეთ თანამედროვე სცენაზე გმირის განსახიერების საკითხს, ჩემის აზრით, ყველაფერი თავის რიგზე არ უნდა იყოს.

ქართული საბჭოთა თეატრის გამოჩენილი ხელმძღვანელის, ორიგინალური ოსტატის კოტე მარჯანიშვილის ისტორიულ-პროგრესიული როლი იმაში გამოიხატებოდა, რომ მან, გაალაშქრა რა კარჩაკეტილი გმირის განსახიერების წინააღმდეგ, რომელიც ფორმის მხრივ ფოკლებული იყო ნაციონალურ სპეციფიურობასაც-კი, სცენაზე დაამკვიდრა რიტმიულად, პლასტიკურად, მუსიკალურად და ემოციურად მოძმედი გმირი. ყველაფერი ეს მისმა მადლმოსილმა ნიჭმა ისეთი ბრწყინვალებით შეპოსა, რომ თეატრის მუშაკები კოტე მარჯანიშვილის პერიოდს ქართულ თეატრში სრულიად მართებულად თეატრალური დღესასწაულის ხასად ეთწოდებთ. ერთის შეხედვით პრობლემა ახალი თეატრისა, ესე იგი სცენაზე ახალი გმირის განსახიერების პრობლემა თითქოს გადასწყდა. და მართლაც, ქართულ სცენას ისევითად უნახავს პლასტიკურად, რიტმიულად და მუსიკალურად, ემოციურად ამაღელვებელი ისეთი ორიგინალური სპექტაკლები და სახეები, როგორიც მოგვცა კოტე მარჯანიშვილის ოსტატურმა ხელმა. მაგრამ ბევრ ჩვენთაგანს კარგად ახსოვს, რომ პრემიერის შემდეგვე მის სახეზე უკმაყოფილება აღბეჭდილა და ხშირად გოაცებულნი დავრჩენილვართ, როდესაც იგი ბავშვური მიამტობით გაკიცინებდა ხოლმე თავისსავე შემონაქმედს, რომელზედაც მას ესოდენ დაძაბული მუშაობის ჩატარება უხდებოდა. როგორ? განა იგი ამას ჩვენს გამოსაცდელად სჩადიოდა? არავითარ შემთხვევაში; შეიძლება ჩვენი გემოვნებისა და გაგების მესამეშმეტლადაც აკრიტიკებდა თავის თავს ჩვენს თვალწინ? ასეა თუ ისე, ერთყენ ფაქტად რჩება, რომ იგი წინ უსწრებდა თავის ნაწარმოებს და მას აღარ აკმაყოფილებდა ეს ნაწარმოები.

რა იყო ის ნიშანდობლივი ნაკლი, რომელიც ასე ღრღნიდა ამ დიდ შემომქმედს და რომლის აღმოფხვრასაც შეალია მან თავისი დაუცხრომელი ენერგია? კოტე მარჯანიშვილის მხატვრული კონცეპცია არ იყო აღმოცენებული თანამედროვე ესთეტიკის საფუძველზე. აქედან, უარსყოფდით რა ნატურალისტურ მეთოდებს ხელოვნებაში, ეგრეთწოდებული „ცრუ კლასიკურობისა“ და რომანტიზმისაკენ მიეკუმართებოდით. ამ შემთხვევაში ცოცხალი, მომქმედი, მოაზროვნე ადამიანის ნაცვლად სცენაზე პლასტიკურად, რიტმიულად, მუსიკალურად და ემოციურად წარმომქმელი ადამიანი შეგვრჩა, მას კი თავისი ფორმით არავითარი შინაგანი კავშირი არა ჰქონდა იმ სოციალურ-ეკონომიურ გარემოსთან, რომლის ანარეკლი თვითონ ეს განსახიერებული გმირი უნდა ყოფილიყო. უფრო ნათლად რომ ვსთქვათ, ჩვენს მიერ განსახიერებულ გმირს თავისი ფორმით უნდა დაედგინა ახალი საზოგადოებრივი ურთიერთობის ნიადაგზე აღმოცენებული გემოვნება და ამავე დროს იგი ტიპიური უნდა გამხდარიყო. ცნობილია, რაგინდ დახელოვნებული არ იყოს ჩასახიერი სასცენო მოძრაობის საქმეში, თუ ის ბუნებას (ნატურას) მოსწყდა შეიძლება საოცარი და გასაკვირველი რამ შექმნას სცენაზე, მაგრამ მის მიერ განსახიერებული ტიპიური ვერ იქნება. ისიც ცნობილია, რომ ასეთ შემთხვევაში თეატრში სიცივე იგრძნობა, რომ მელპომენეს მიერ გაბმული საიდუმლო ძაფები, რომლებიც მაყურებელსა და მსახიობს აერთებენ, გაწყვეტილი აღმოჩნდებიან.

ამიტომ სდგამდა დაუცხრომელი კოტე მარჯანიშვილი თანაბარის ტატაცებით ყველა მიმართულების სპექტაკლს. მას გმირის ახლებურად ასახვის, ახალი ხერხების ძიება აინტერესებდა და თუ სპექტაკლების სტილის აღრევით იგი ბევრ მხატვრულ გაუგებრობას დაჰბადებდა, ამისათვის იგი მიიხცადამაჩაც თავს არ იწუხებდა. ესეც უნდა ითქვას, რომ ჯას, სამწუხაროდ, ქართულ სცენაზე დაწყებული ცდების გაგრძელება არ დასცალდა. გმირის განსახიერების პრობლემა თანამედროვე სცენაზე კოტე მარჯანიშვილის შემოქმედებაში აქილესის ქუსლი იყო, რასაც გუმანით თვითონაც გრძნობდა, როგორც ჭეშმარიტი ხელოვანი, და თავგამოდებით იბრძოდა კიდეც ახალი გზის გამოსაძებნად.

ამ ძიების გზაზე ჩვენ დიდხანს ვიარეთ. ხშირად გმირის განსახიერების ეროვანი ფილოსოფიის ნაკლოვანებანი ერეოდა. ეს ნაკლოვანებანი ისტორიული ნაშრომი „ამაეო-კავკასიის ბოლშევიკური ორგანიზაციების ისტორიის საკითხისათვის“ ახალი ესთეტიკური მსოფლმხედველობით კონცეპციების წყაროდ გადაიქცა საქართველოს ლიტერატურისა და ხელოვნებისათვის. ამ დროიდან ყოველი ჩვენი მხატვრის წინაშე სავალდებულო ამოცანა დაისახა: ტილოზე თუ ქანდაკებაში, დრამატურგიასა თუ თეატრში, პოეზიასა თუ მუსიკაში უნდა აგვესახა ჩვენი საყვარელი ბელადის სახე.

ასეთი ძნელი ამოცანის გადაჭრას ქართული ლიტერატურისა და ხელოვნების მუშაკი პირველად შეეჭიდნენ. ამოცანის სირთულეს ის შეადგენდა, რომ თვით მოდელს, რომელი ეპიზოდიც არ აგველო ჭაბუკობიდან ღღემდე, განსაზღვრულ ჩარჩოში ვერ ჩასვამდით, რადგან თვით ეს იშვიათი ადამიანი ისტორიულ მოვლენათა განვითარების პროცესში იზრდებოდა და ვითარდებოდა, ისე რომ ყოველი მისი ნაბიჯი კლასიკური გადაწყვეტა და ახალი აღმოჩენა სოციალისტური სახელმწიფოს და სოციალისტური მშენებლობის საქმეში. სირთულეს ისიც წარმოადგენდა. რომ ბელადის შინაგანი პორტრეტი გარეგანს უთუოდ უნდა მსგავსებოდა. მესამე, ფონი და გარემოცვა მთავარი გმირისა სრულ ჰარმონიასა და ტიპიურ მთლიანობაში უნდა ყოფილიყო მოცემული. ამრიგად, ჩვენს წინაშე დაისვა საკითხი, სადაც არაერთარ შეცდომაზე ფიქრიც კი არ შეიძლებოდა. მაგრამ საყვარელი ბელადის სახის ცხოველმყოფელობამ და დიდმა შთამაგონებელმა ძალამ, აგრეთვე ბელადის ერთგული მოუფის და თანაბრებოძოლის ანსახად ლავრენტი ბერიას დახასიათებამ, მისი ისტორიული მნიშვნელობის ეპოქის შესწავლამ ქართული ხელოვნების მუშაკები შეაიარაღა და წაეკეთა ამ ოთული და საპატიო ამოცანის გადაჭრისათვის.

იქმნებოდა ერთ თემაზე დაწერილ ნაწარმოებათა ერთფეროვნების საშიშროება, მაგრამ ეროსოდეს ისეთი ეროვალფეროვანი ეო ყოფილან ახატლრული ნაწარმოოეთები და ასეე ეროიკულულ სიძაღლეზე ეროა მდგარახ ისეთი, როგორის მოწმენიც ვიყავით ამ დაუვიწყარი თემის დამუშავების დროს ყოველ დაოგზი, კეოოდ, თეატრალურ ხელოვნებაში. მაოტო თბილისის ხუთ თეატრში დიდგა ‘ეალეა დადიანის ცხობილი პიესა „ნაპერწკლიდან“ და ყოველ თეატრში იგი ძიდიოდა იძ სტილითა და ძიძ ნახერით, რომელიც ამა თუ იძ თეატრს ახასიათებდა თავისი ბემოქმედებითი გამოვითარების გზაზე. და მაყურებელი ყოველ სპექტაკლს დიდი ხალისით ეესწრებოდა. მართალია, მარტო პიესის ეწყითა და თეატრის ‘ეიდწეცებით ოოდი იყო მოხიბლული მაყურებელი,—მას ბელადის ‘ეოცახალი სურათი იტაცებდა, და სწორედ ეს იყო მიზეზი, რომ მსახიობთა კოლექტივს არასოდეს არ გახუცდია ისეთი შემოქმედებითი მდელვარება, რაგინდ პატარა ეპიზოდში არ მიეღო მონაწილეობა. როგორსაც ის განიცდიდა სპექტაკლში „ნაპერწკლიდან“ და პოდოდინის „თოფიან კაცში“. რატომ ელავდა მსახიობი ასე არა-ჩვეულებრივად? იმიტომ, რომ მისი შინაგანი და გარეგანი ‘ეარმოსახვა ოოლეა უნდა ყოფილიყო ორიგინალური, მთლიანი, ბუნებრივი და სადა.

ვანა ასეთი ამოცანა ყოველთვის არ იდგა და არ უნდა იდგეს ხელოვანის წინაშე? რასაკვირველია, უნდა იდგეს. მაშ რაშია საქმე? სირთულე იმაშია, რომ ჩვენს მხატვრულ ტილოზე ასასახავა ახალმა

მხატვრის სახელოსნოში

დიმიტრი ჯანელიძე

უჩა ჯაფარიძის სახელოსნოში ქართველ პოლბერტზე გალაქტიონ ტაბიძის დაწყებული პორტრეტია. მხატვარმა დაპირება შეგვისრულა და გვიჩვენა სამოცამდე ფერწერული ტილო, აკვარელითა და სპბით, ფანქრითა და ყალმით ნახატი პორტრეტები, ეტიუდები, ესკიზები, აგრეთვე გრავიურები. ყოველივე ეს უკანასკნელი წლების შემოქმედებითი მუშაობის ნაყოფია, და მას შემდეგ, რაც ჩვენ უკვე დიდ გამოფენაზე ვნახეთ მისი შესანიშნავი ფერწერული ტილოები, ეხლა აქ, თავის სახელოსნოში, მხატვარი მასპინძლის თავაზიანობით და რაჭველი კაცის თავმდაბლობით და სიდინჯით გვაცნობს თავის შემოქმედებითს ლაბორატორიას, საკუთარ შემოქმედებითს მეთოდს, ნატურასა და პალიტრას და საერთოდ იმ გულმოდგინე ძიებას, რამაც მხატვარს ძალა და ოსტატობა მოუტანა - დაიწერა ჩვენი დროის ღირსშესანიშნავი ფერწერული ნაწარმოები „პარიზელმისო დემონსტრაციი თბილისში 1901 წელს".

პატარა მანანა — ნახატი ფანქრით **უჩა ჯაფარიძისა.**

დიდი კომპოზიციების აქ ნახული ესკიზები და ვარიანტები ამეღაფრებენ მხატვრის შთანაფიქრის სიღრმესა და გაქანებას, დიდ გულმოდგინეობას და შემოქმედებითს ნებისყოფას, ფერწერის ამოცანების ოსტატურ შესაბამისად გადაჭრის უნარსა და ოსტატობას. მხატვარი ტიპებად განსახიერებულ უამრავ ფიგურას უქმნის თავისუფალ სივრცეს, მასების პლასტიკურ მოძრაობას ჰაერის ბუნებრივ გამჭვირვალეობაში წარმოვიდგენს და სურათის წინამხარისა და ცენტრის თანაფარდობას მარჯვედ მიგნებული ხერხით ანხორციელებს.

აქ უპირველეს ყოვლისა ყურადღებას იქცევს ნატურის შერჩევა (მეხტვირე, მექოთნე — მშროშელი კოლმეურნეები). დიდი სიყვარულით და გატაცებით სწავლობს მხატვარი ჩვენი ხალხის ცხოვრებას, ჩვენი ქვეყნის ბუნებას. ხალხის წიაღში ეძიებს და ნახულობს მხატვარი შემოქმედებითს მასალას. ჩვენი ქვეყნის წარმტაც ბუნებისაგან აპრის შთაგონებული და მის მკაცრ სიდიადეს ტპრეტენზიო და სპეტაკი სილამაზის მომხიბვლელობას უმღერის ის ჩუმი და მიმზიდველი ფერადებით. მხატვარი წარმატებით ახერხებს ნატურის ტიპებად გადასახიერებას, რომელთა წარმოსადეგობა, მეტყველი და ღრმა-ლერმონტოვი საქართველოში. ნახ. უჩა ჯაფარიძისა

აზროვანი სახიერება, ცოცხალი ფერადოვნებია და შნოიანი მოძრაობა ერთხელ კიდევ გვარწმუნებს, რა დიდად შთამაგონებელია მხატვრისათვის ხალხთან და ბუნებასთან სიახლოვე.

მთელი სახელოსნო მოფენილია ესკიზებით და ეტიუდებით, თვალწინ ვგრძნობთ, რა ჭაბუკური გატაცებით და განცდის უშუალობით უმღერის მხატვარი თავის ქვეყნის ბუნებას და ხალხს. ყოველი ეტიუდი, ესკიზი თუ მონახასახი კარგად ნათქვამ მშობლიურ სიმღერასავით ჟღერს. ყველაფერი პოეტური გზნებით არის ნახატი და ნაწერი, და რარიგ უშნიშვნელოც არ უნდა იყოს ნატურა, ესოდენ სიდიადით, სიღრმითა და სიმართლით არის იგი გამოსახიერებული, რომ ფუნჯის წარმომსახველი ძალით უსულო სულიერად ქცეულა. ქოთანი და დოქიც კი, თავიანთი პატარა და ლამაზი ამბის მთხრობელნი ხდებიან.

აქ, ამ სახელოსნოში, ცოტა ხნით ყოფნაც კარგ საკმაოისია, რომ მთელი ძალით შეიცნო უჩა ჯაფარიძის შემოქმედების მთავარი ღირსება, მისი ფუნჯის სიმართლე და უშუალობა. ნატურის გადასახიერებაში მხატვარი განმაზოგადოებელი აზრის ძალას და ორტისტული გემოვნებით აღბეჭდილ ზომიერებას იჩენს: იგი ყოველ ფერს და ყოველ ხაზს მორიდებული თავდაბლობით ამეტყველებს, რეალისტის თავგანწირვით სწერს და ხატავს. შემომქმედს მხოლოდ ერთი მისწრაფება აქვს: მთელი თავისი ხმით სთქვას სიმართლე თავისი ქვეყნისა და ხალხის შესახებ. რომ ეს სიმართლე იმდენადვე დიდი იყოს, რამდენადაც დიდბუნებოვანია სიყვარული სამშობლოსა და მშრომელი ხალხისადმი. სურათში მოხუცი ქალისა და კაცის ორი ფიგურაა ჩაწერილი. არავითარი მოძრაობა, არაფერი ისეთი, რაც სიუჟეტის გაშლისათვის აუცილებელია, და მიუხედავად ამისა, ამ ორი მოხუცის სახე განსაცვიფრებელი ძალით მეტყველებს და გვიამბობს გარდასული წლების. ჭაბუკური გატაცების დაუშრეტელი გრძნობის შესახებ. ისე თბილად და მართლად. ისე სადად, ფაქიზად და უშუალოდ არის ყოველივე განცდილი და გადმოცემული, რომ დიდხანს სურათისთვის თვალი ვერ მოგიშორებიათ.

სურათზე ეხედავთ ქალს, წყაროსთან. კოკა ავსება. ქალი ფიქრებშია წასული. ადამიანის ფიქრის ასეთი ძალით გამოხატვა იშვიათია. ეი კიდევ: სოფლელი ქალისთვის მხატვარს ისეთი ცხოველი ეესტი და სახის მეტყველება ეიუცია, ისე ნათლად და ცოცხლად განოუხატავს ამ ჭირში გაუტეხელი დედაკაცის ხასიათის სიმტკიცე, სიკერპე, და ნებისყოფა რომ ჩინებული მსახიობიც კი ყურადღებით დაეწყება ამ ქართველი მოლაპარაკე ქალის სურათო�lad წარმომქმნილი ნახატის შთამაგონებელ ძალას. ყველა ეს სურათი და ნახატი დიდი ჰუმანიურობით, მშრომელი ადამიანისადმი დიდი სიყვარულით არის მადლმოსილი.

მხატვარი გულმოდგინედ მუშაობს ქართულ პორტრეტზე. სერიიდან „დიდი სამამულო ომის მებრძოლები" უკვე ვნახეთ საბჭოთა კავშირის გმირის მიხეილ გახოკიძის პორტრეტი. მხატვარმა ერთგვარი ყოყმანის შემდეგ შეგვახედა გენერალ თავართქილაძის დაუთავებელ პორტრეტს. ერთშიაც და მეორეშიაც ფიგურის თავისუფლად დაყენება, ქართული იერით მეტყველი ეესტი და მშვიდი ტონი მშობლიური მიმზიდველობის ძალას უქმნიან გმირის სახეს. მხატვარს სამამულო ომის მებრძოლის ტიპის განსახიერებაში ახალი კილო შეაქვს. ორიგინალის ქართველური ვინაობის მკვეთრი ჩვენებით, გმირის ყოფითი დახასიათებით, სრულიად ბუნებრივი და სადა წარმოსადეგობის ადამიანის გამოხატვით ხმატვარი ახალ ამოცანას გვისახავს ქართული საბჭოთა ნაციონალური პორტრეტის დარგში.

უჩა ჯაფარიძე პორტრეტშიაც კი ახერხებს მოგვითხრას ამბავი. გავიხსენოთ, რომ მან ზაქარია ფალიაშვილს (ოპერის ფიციდან დარბაზში შესვლელ კარების თავზე მოთავსებულ პორტრეტში) მაგიდაზე ერთი ღერი ფავილი და ლურჯკარშიაშემოვლებული ახლად მიდებული ბალთი დაუდეა და ამით სურათში შეიტანა თხრობა იმ სიყვარულისა, რომლითაც გარემოცული იყო ქართველი ხმების გენიოსი მელალმფრე. ყოველი ახალი პორტრეტის წერის დროს მხატვარი ახალ ამოცანას გადაჭრას ისახავს მიზნად და სურათის შესასრულებლად ახალ საშუალებებსა დ ხერხებს ეძიებს. მის სახელოსნოში ნახულ სურათებიდან დედის პორტრეტი გამოირჩევა ცოცხლად მეტყველი სახით და ხელით. საღებოვან მიგნებული ტონალობით და მტკიცე კომპოზიციური აღნაგობით. თვალს იზიდავს კეთილშობილი სიმშვიდითა და პოეტური ფერმეტყველებით ალსავსე პორტრეტი მეფლლისა. ასევე ღირსშესანიშნავია ახალგაზრდა ქალის პორტრეტი, რომელიც სილამაზისა და ახალგაზრდობის ჭაბედ შეიძლება იქნას მიჩნეული.

ცხადია, ჩვენი დროის ამ საინტერესო შემომქმედს, რომელსაც ახალგაზრდობამივე ხედა წილად დიდი საზოგადოებრივი შენობების მონუმენტალური ფერწერით შემკობა, მიმავალი კიდევ წინა აქვს, და რამდენადაც მისი ნახატი მტკიცეა და მკვეთრი და ნათელი გამომსახველი, ამდენადვე ცოცხლად მეტყველი ონდა შეიქნას მისი სურათების ფერადოვნება.

მხატვარი ახლა ძალას და მასალას იკრებს, რათა ეახლოეს დროში შეუდგეს დიდი ფერწერული კომპოზიციის წერას. თემაზე: „1941 წლის 7 ნოემბრის პარადი მოსკოვში წითელ მოედანზე". ამ სურათში უნდა აისახოს ბელადისაგან შთაგონებული მტკიცე რწმენა ვერაგ მტრებზე გამარჯვებისა და ჩვენი ხალხის თავდადებული ერთგულება სამშობლოსა და სტალინისადმი.

ლერმონტოვი საქართველოში. ნახ. უჩა ჯაფარიძისა

რთველი მუკუზანში

კონსტანტინე ჯიჯინაძე

ნისლი მოეხსნა ალაზანს,
გამოჩნდა მთათა გრეხილი,
ზოგან კბილივით აწვდილი,
ზოგანაც გადატეხილი.

გამოიდარა. მოჰკანცა
ძიწა სანგრძლივშა წვიმებმა,
ღილაზე ვაზებს დაშვენდა
სხივების აციმციმება.

ყამი მოვიდა, ეყოფა
ყურძენს მოთევა ხანისა.
რთველში ჩაება ლამაზი
მამული მუკუზანისა.

მეზობელ სოფლებს აცნობეს:
„გვჭირდება თქვენი შველაო",
ვინცა კი შესძლებს კრეფასა,
ზვრებში მოვიდეს ყველაო".

დაიძრა დიდი, პატარა,
ურემს მოაყვება ურემი;
გვერდზე აწყობენ თოფებსა
ვენახთა მეთვალყურენი.

მიმოიშალა ვაზებში
ქალთა და ბავშვთა კრებული —
ორასზე მეტი მკრეფელი
ერთმანეთს შეჯიბრებული.

რამდენი დანა ტრიალებს,
რამდენი უურძნის ჯალათი!
გოდორი მისდევს გოდორსა,
კალათს მიჰყვება კალათი.

იძარცვებიან სასწრაფოდ
ლერწმებ-გაწვდილი მწკრივები,
დაღლას არ გრძნობენ მკლავები,
მოქნილები და მკვრივები.

გოდრით ბიჭები დარბიან,
ლამის დაუსკდეთ გულები;
ალმა მიდიან მარნისკენ
ურმები დატვირთულები.

მარანშიც ქალნი შრომობენ
და თმაჭაღარა გლეხები.
ისმის მოტორის გუგუნი,
მძიმედ ბრუნავენ წნეხები.

ყურძნის საჭყლეტი მანქანა
თითქოს გრიგალის ფრთებია,
დაღონებული მტევნები
შიგ მორჩილებით წვებიან.

გამოწურული შარბათი
შეუნელებელ თქეშებად
ვეებერთელა კასრებში
ქაფმორეული ეშვება.

თავქვე წამოსულ კამეჩებს
უჩანთ სილადე მუხლებში,
ძაღლა უჭირავთ ქედები
შემსუბუქებულ უღლებში.

დამშვიდებულა, დამტკბარა
ქარვად ქცეული ბუნება.
ბუადღის წასვლას აცხადებს
ჩრდილების შემობრუნება.

მუხის ქვეშ ცეცხლი ანთია,
სამი დაუკლავთ ჭედილა.
ჰპილენძის ქვაბი ამ ზომის
ნეტა სად გამოჭედილა?

„შესვენებაა", — გასძახეს, —
„მზადაა უკვე სადილი!"
ბევრს ახალგაზრდას წაართვა
ყურძენმა ჭამის წადილი.

ბერიკაცები სხდებიან,
იქ ცალკე გამორჩეულნი,
საღვინე ჭიქებს ეძებენ
ღვინის სმას მუდამ ჩვეულნი.

ჯერ ადღეგრძელეს ერთობლივ
ომში წახული შვილები,
მერე ჯგუფ-ჯგუფად დალოცეს
ოჯახში დარჩენილები.

მალე კვლავ ზეზე წამოდგნენ,
თუმცა სმა სურდათ გულითა,
და ხალხიც ზვრებში დაბრუნდა
ჩოჩქოლით, ურიამულითა.

მზე რომ ჩავიდა, გაფითრდა
სივრცე ალაზნის ველისა.
მაშინ მამულშიც დასრულდა
ეს პირველი დღე რთველისა.

ყველა მკრეფელი დაღლილი
ბრუნდება თავის ბინაზე.
თრთის გამსჭვირვალე ჰაერში
საღამოს ფერთა სინაზე.

შორს თვითმფრინავი ფარფატებს,
მსგავსი პატარა ჭორისა,
გაღმა ურჩხულის ზურგივით
ქედი სჩანს კუდი-გორისა.

და, საქართველოს მტერთათვის
ბილიკთა გადამკვეთილი,
იისფერ ნისლში ეხვევა
კავკასიონის კედელი.

არ შემხვედრიან დიდი ხანია

გიორგი კაჭახიძე

მათი ვარსკვლავი ისევ ციმციმებს,
თუმცა ომის ცეცხლს შეუბოლია.
ერთად გვიზიდავს წლების სიმძიმე
და სიხარულიც ერთი გვქონია.
გამოუვლიათ ბევრი ხიფათი
და ვინც გალარჩა, კვლავ მზნედ არიან,
შენატრებოდა ნახვა იმათი,
არ შემხვედრიან დიდიხანია.
ბევრჯელ მათი ხმა მომწვდა ომიდან,
ეით მეგობართან ფიქრის განდობა.
მაინც ჩემს გულში ხშირად მომინდა
მათთან გავლა და მათთან გართობა.
წაურდა კვლავ გვერდით მათი მოდგომა,
მიქო ვაუკაცთა მხსნელი აბჯარი,
ერთად მიგვეღო ეს შემოდგომა,
ძმურად შეგვეხვა საღმე მაჯარი.
გვეთქვა დროდადრო- თვალმა რა ნახა?
როგორ მოება ხანძარს ხანძარი?
მტრის შესამუსრად, მტრის დასამარად
ეშელონები როგორ დაქძარით?
მაგრამ შორს იყვნენ, მესმდა მოთმენა,
და ხასწაული მოხდა ამ დილით.
რომ შეაბერტყეს ნამი ფოთლებმა,
მე გავიგონე მათი ხმა ტკბილი.
ზოგან მამლები ჯერ კვლავ ყიოდნენ
და მზეც არ იყო ჯერ ამოსული,
გზაზე ლანდებად მიმოდიოდნენ
რიფრაეის ბინდით ნაბდებ-მოსხმულნი.
მათ დასაკოცნად წინ გავექანე,
ვგავდი გრძნობათა აშლილ ქარავანს.
მაგრამ შებრუნდნენ, არ გამეკარნენ
და მომძახეს:—ეს ჩვენ არა ვართ!
ნუ გაიკვირვებ, ძმაო, ეს მხოლოდ
ჩვენი ფიქრია საქართველოში.
დედა-სამშობლო კარგად გვეყოლოს,
ამ ცის სიყვარულს გულში ვერ მოვშლით.
ჩვენ კვლავ ფრონტზე ვართ და მტერს
მკვეხარას
ვმუსრავთ, იწვიან სვავთა გუნდები...
გამარჯვებულნი მშობელ ქვეყანას
მალე ნამდვილად დავუბრუნდებით.
გაუჩინარდნენ... დავრჩი ეიშკართან
ბულდაწყვეტილი კაცის იერით.
ბინდი ჰკრებოდა, და შუქს ცის გარდა
მფენდა იმედის თვალი ძლიერი.
გაუჩინარდნენ... კვლავ შორს არიან,
ისევ მოელით ბევრი ხიფათი.
ყველას გარშემო ცეცხლის ალია,
მჯერა მე მაინც ნახვა იმათი.
მჯერა, დღესავით მოვა ნამდვილად
გამარჯვებული მათი კრებული
და ეს იქნება მართლაც სხვა დილა,
რაღაც ბრწყინვალე და დიდებული.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მწერლის ლაბორატორია

გვარი მხატვრულ ნაწარმოებში

მხატვრულ ნაწარმოებებში გვარი [illegible] ოთქმის ყოველთვის გამოგონილია. [illegible] თად, გვარები [illegible] ბაკეევიჩი, მორბელაძე [illegible] ლში არ არსებობენ. [illegible] ნი მწერლის ფანტაზიის ნაყოფს წარმოადგენენ. მათი გაგონება ჩვენს ყურს არ ეხამუშება და „გამოგონილად" არ გვეჩვენებიან. პირიქით, ისეთი შთაბეჭდილება იქმნება, თითქოს ეს გვარები სინამდვილეში არსებობენ და იმავე დროს ვიცით, რომ ისინი გახუმეოდებელნი არიან და თავიანთი გვარის მატარებელ თაობებს ვერ დასტოვებენ. გვარი „თოთქარიძე" სინამდვილეში არ არსებობს, წარმოუდგენელია ისიც, რომ ილიას გარდა სხვა მწერალმა მონათლოს თავის ნაწარმოებნი გმირი „თათქარიძედ".

ხატვრული სიტყვის ოსტატები გამოგონილ გვარებს აძლევენ თავიანთ გმირებს, მაგრამ გვარის მიხედვით მათ ხასიათსა და ბიოგრაფიას ვერ წარმოვიდგენთ. ავტორი ომამ თავის გმირს ნათლავდეს იმის შესაბამისად, თუ რას წარმოადგენს იგი, რა ტიპია და როგორია მისი ბიოგრაფია, მაშინ ვაკვაკვაძეს სხვა გვარი უნდა მიეცა ლუარსაბისათვის, ბაბინ გოგოლსაც სობაკევიჩისათვის ძაგალითად უნდა ეწოდებინა „ბუდეევიდოვი", რადგან სობაკევიჩი ძაღლს კი არა, სწორედ დათვს მოგვაგონებს და თვით გოგოლიც ამბობს: „ის დათვია, ხამდვილი დათვი"!

გვარი „თათქარიძე" თავის-თავად არაფერს ამბობს, მარტოოდენ გვარის გაგონებით ვერ წარმოვიდგენთ, თუ ვინ არის ლუარსაბი, რა ხასიათის პატრონია, როგორია მისი ცხოვრება. მისი გვარი სახასიათო ხდება ხოლოდ იმის შემდეგ, როცა ნაწარმოებს ბოლომდე გავიცნობთ. სახელია და გვარს „ლუარსაბ თათქარიძეს" ადვილად შესაძლებელია სულ სხვა ხასიათის ადამიანიც ატარებდეს.

გამოგონილი გვარები ხატვრული სიტყვის დიდი ოსტატების ხელში ძალიან ხშირად უფრო რეალურად მოსჩანან, ვიდრე ცხოვრებაში არსებულნი. გვარისა და სახელის მიკუთვნება გმირისათვის არც თუ ისე იოლი საქმეა. არაერთი დიდი მწერალი სთვლიდა ამას ძნელ საქმედ.

მაგრამ ყველა მწერალი არ იჩენდა ამაში ხატვრულ სიფაქიზეს. არიან მწერლები, რომელნიც ამ მხრივ გაიოლებული გზით მიდიან, ეს ავტორები გმირის გვარს თავისებურად იყენებენ. ისინი ცდილობენ ისეთი გვარი უწოდონ გმირს, რომ მისი ხასიათი და ბიოგრაფია მოსჩანდეს. ამ გზით მიდიოდნენ ჩვენში არდაზანი, გ. წერეთელი, ნინოშვილი და ზოგი სხვა. განსაკუთრებით მიმართავს ამ ხერხს ნინოშვილი. გაიხსენეთ მისი მოთხრობების გმირები: უიშვილი, მცირიშვილი, დროიძე, გულუფუჭაძე და სხვა. არა თუ მათი ხასიათი, ბიოგრაფიაც კი ამ გვარებშია მოცემული. წაიკითხავთ თუ არა ამ გვარებს, უკვე იცით, თუ ვისი და რისი დასტურათება განუზრახავს ავტორს.

ისეთი გვარები, იმის მაგიერ, რომ უფრო ნათლად წარმოგვიდგინონ გმირის ხასიათი და ცხოვრება, ფრიად პირობითად და მხატვრულ ზომიერებას მოკლებულად მოსჩანან. არდაზანი, გ. წერეთელი და ნინოშვილი თვალსაჩინო მწერლები არიან, მაგრამ ეს ნაკლი ახასიათებს მათ.

ვხედებით თუ არა მსგავს მაგალითებს თანამედროვე მწერლობაში? ვხედებით, და ამის ნიმუშებს მომავალში მოვიყვანთ.

კ.ლ.ხ.

ისტორიის მებრძოლი სული

(წერილი მეორე)

გესო. ქლენტი

კონსტანტინე გამსახურდიას რომანი „დავით აღმაშენებელი" და გრიგოლ აბაშიძის პიესა „გიორგი მეექვსე" ქართულ საბჭოთა ლიტერატურაში ისტორიულ თემებზე შექმნილ საუკეთესო ნაწარმოებთა რიცხვს უნდა მივაკუთვნოთ. სხვადასხვაა ამ ორი ნაწარმოების ყანრიც, დიაპაზონიც, ისტორიული მასალის შემოქმედებითი გააზრებისა და გამოხატვის მასშტაბიც. და მაინც ეს ორი წიგნი თანაბრად ნაყოფიერ მასალას იძლევა ჩვენ მიერ აღძრული უაღრესად სადღეისო ლიტერატურულ-შემოქმედებითი პრობლემის გარკვევისათვის.

ჩვენმა ბრწყინვალე, სალიტერატურო კოიტიკამ და საბჭოთა საზოგადოებრიობამ უკვე მისცა გარკვეული შეფასება კ. გამსახურდიას ამ ტრილოგიის პირველ წიგნს, როგორც სამამულო ომის პერიოდის ქართული მწერლობის უმნიშვნელოვანეს ნაწარმოებს, როგორც საერთოდ ქართული ისტორიული რომანის ერთ-ერთ საუკეთესო ნიმუშს.

მართლაც, მძლავრი შემოქმედებითი ენერგიით და მდიდარი მხატვრული ფანტაზიით არის აღბეჭდილი ეს წიგნი. დიდის სიყვარულითა და გზნებით შედის მწერალი გადასული ეპოქის წიაღში. ნაციონალური სიამაყის კანონიერი გრძნობით ხედავს და ხატავს იგი ჩვენი სამშობლოს ცხოვრების ბრწყინვალე ხანას. გვიჩვენებს საქართველოს ფრიად საპატიო როლსა და ადგილს იმ დროინდელი მსოფლიოს საერთაშორისო პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ჭეშმარიტ ღრმა დრამატიზმით გამსჭვალულ წარმტაც ფაბულას, რომელსაც სიუჟეტური კომპოზიციის დიდი ხელოვნებით განაკითარებს რომანში მწერალი თვალწინ გვიშლის ფართო პანორამას, რომელზედაც ჭეშმარიტი მხატვრის ცხოველმყოფელი ხელით არის ამოჭარგული ეპოქის ნივთიერ-მატერიალური შინაარსის გადმომცემი მეტყველი სურათები. ავტორი იჩენს გარემოცვის აღწერილობის ისეთ ოსტატობას, რაც ზშირად ჩვენს აღტაცებასა და განცვიფრებას იწვევს. მთელ რიგ შემთხვევებში მწერალი თავისი რომანის ამა თუ იმ გმირის სულიერი ცხოვრების დრამის გადმოცემის ისეთ ძალას აღწევს, რომელიც ნაწარმოებს დიდ ემოციურ სიწრფელეს, მეგრძნობელობით სითბოს ანიჭებს.

რომანში სცხოვრობს და მოქმედებს დიდი ხელოვნური გამოკვეთილი ადამიანური ხასიათების, ცოცხლად, ღრმად და წარუშლელი შთაბეჭდილების მომხდენი ძალით დახატული სახეების გალერეა.

ყველა ეს უდავო ღირსება მაღალ ლიტერატურულ დონეზე აყენებს კ. გამსახურდიას რომანს, და საყურადღებო სწორედ ის არის, რომ ასეთის ძალითა და ხელოვნებით აღბეჭდილი ეს ნაწარმოები მაინც ვერ აღწევს ჯერ კიდევ თავის პირდაპირ დანიშნულებას: სრულიესლბულად გააცოცხლოს ჩვენს ცნობიერებაში დავითის სახე, როგორც უმაღლესი სიმბოლო სამშობლოსადმი დიდბუნებოვანი სიყვარულისა და თავგანწირული ერთგულებისა, გვიჩვენოს თავისი გმირი პატრიოტული მეზნებარების ისეთ განსახიერებად, სადაც ყველაფერი განუყოფლად უნდა ექვემდებარებოდეს ერთ მაღალ იდეას—სამშობლოს დიდებისა და ძლევამოსილების იდეას.

ტრილოგიის პირველ წიგნში ჯერ კიდევ მწეარალი თითქოს პირდაპირ არ არის მისული თავის ძირითად თემასთან, ჯერ კიდევ არ არის მასში სათანადო სიმაღლეზე აყვანილი და ყურადღების ცენტრში მოქცეული ის მზარე დავითის პიროვნების და ცხოვრებისა, რის გამოც მას მადლიერმა ერმა აღმაშენებლის სახელი მიაკუთვნა.

ჩვენი ხალხი, მისი ისტორია, მისი კლასიკური პოეზია და ხალხური შემოქმედება დავით აღმაშენებელს იცნობს და ადიდებს, როგორც უდიდეს ნაციონალურ გმირს, საქართველოს ამაღორძინებელს და გამაძლიერებელს. მისი დიდი სახელმწიფოებრივი და საბრძოლო ტრადიციების შემქნელსა და ფუძემდებელს.

ისტორიული გმირის სწორედ ამგვარი გაგების მხატვრულ განსახიერებას მოელის და მოითხოვს მკითხველი ისტორიული ჟანრის ისეთი ფართო მაშტაბის ნაწარმოებისაგან, როგორიც არის კ. გამსახურდიას „დავით აღმაშენებელი".

ესამართლობა იქნებოდა იმისი თქმა, თითქოს მწერალი ვერდს ეხვევდეს თავისი გმირის ცხოვრების ამ მხარეს, არ გვიხატავდეს მისი მეთაურობით წარმოებული ბრძოლების ეპიზოდებს. არ გვიჩვენებდეს დავითის სახელმწიფოებრივი მოღვაწეობის თუ სამხედრო ძლევამოსილების დამახასიათებელ სურათებს, დავითის პირველი გამოჩენა რომანში სწორედ საბრძოლველად მის პირველ გამგზავრებასთან არის დაკავშირებული და პირველი ფინალური ნაწილიც გვიხატავს სწორედ განდგომილი და მოღალატე ფეოდალის ლიანაიტ როსელიანის შესამუსრავად და დასაბოლოოილებლად წაოოებულ დავითის ლაშქრობას. მაგრამ ეუნა გოოეეა, ოოა ტრილოგიის პირველ წიგნში დავით აღმაშენებელი ჯერ კიდევ თავის პირდაპირ დანიშნულებას: სრულესლბულად გააცოცხლოს ჩვენს ცნობიერებაში დავითის სახე, როგორც უმაღლესი სიმბოლო სამშობლოსადმი დიდბუნებოვანი სიყვარულისა და თავგანწირული ერთგულებისა, გვიჩვენოს თავისი გმირი პატრიოტული მეზნებარების ისეთ განსახიერებად, სადაც ყველაფერი განუყოფლად უნდა ექვემდებარებოდეს ერთ მაღალ იდეას—სამშობლოს დიდებისა და ძლევამოსილების იდეას.

ტრილოგიის პირველ წიგნში ჯერ კიდევ მწეარალი თითქოს პირდაპირ არ არის მისული თავის ძირითად თემასთან, ჯერ კიდევ არ არის მასში სათანადო სიმაღლეზე აყვანილი და ყურადღების ცენტრში მოქცეული ის მზარე დავითის პიროვნების და ცხოვრებისა. რის გამოც მას მადლიერმა ერმა აღმაშენებლის სახელი მიაკუთვნა.

ჩვენი ხალხი, მისი ისტორია, მისი კლასიკური პოეზია და ხალხური შემოქმედება დავით აღმაშენებელს იცნობს და ადიდებს, როგორც უდიდეს ნაციონალურ გმირს, საქართველოს ამაღორძინებელს და გამაძლიერებელს. მისი დიდი სახელმწიფოებრივი და საბრძოლო ტრადიციების შემქნელსა და ფუძემდებელს.

ისტორიული გმირის სწორედ ამგვარი გაგების მხატვრულ განსახიერებას მოელის და მოითხოვს მკითხველი ისტორიული ჟანრის ისეთი ფართო მაშტაბის ნაწარმოებისაგან, როგორიც არის კ. გამსახურდიას „დავით აღმაშენებელი".

ესამართლობა იქნებოდა იმისი თქმა, თითქოს მწერალი ვერდს ეხვევდეს თავისი გმირის ცხოვრების ამ მხარეს, არ გვიხატავდეს მისი მეთაურობით წარმოებული ბრძოლების ეპიზოდებს. არ გვიჩვენებდეს დავითის სახელმწიფოებრივი მოღვაწეობის თუ სამხედრო ძლევამოსილების დამახასიათებელ სურათებს, დავითის პირველი გამოჩენა რომანში სწორედ საბრძოლველად მის პირველ გამგზავრებასთან არის დაკავშირებული და პირველი ფინალური ნაწილიც გვიხატავს სწორედ განდგომილი და მოღალატე ფეოდალის ლიანაიტ როსელიანის შესამუსრავად და დასაბოლოოილებლად წაოოებულ დავითის ლაშქრობას. მაგრამ ეუნა გოოეეა, ოოა ტრილოგიის პირველ წიგნში დავით აღმაშენებელი ჯერ კიდევ თავის ადგილზე, ვიდრე დიდი ისტორიული ლაშქრობისა, ფართო ანტიოიოტული გეგმების ასაელაზიფო ბოლოვაწედ და ფეოდალად. მის ყულიეო სასეაოოთი ორბელიანის ბაღლი ბალიდ დედისიეედ უფრო მეტი ადგილი აქვს დათმობილი, ვიდრე საქართველოს გაერთიანებისა და გაძლიერების იდეას. ალდისიეედისკენ არის ბიპყოობილი უბრალოდ ყოველივ დავითის ფიქრი. და გრძნობა ოოგოოც მის საბრძოლოდ გამეზადებულ ბრმა მოხუც ეამან ერისთვისა და სხვა).

ამას ემატება ავტორის დიდი გატაცება ყოფაცხოვრებითი მასალით, გარემოცვის მხატვრობით, სხვადასხვა რიტუალისა და ცერემონიალის, ადათ-წესებისა, ნადირობა-გართობისა და ხუმრობა-ლრეობის ბაწერილობით, რომელნიც თავის-თავად მეტად კოლორიტულ და მხატვრული სიცხოველით შესრულებულ სურათებს წარმოადგენენ.

ყოველივე ეს იწვევს საფრთხეს, დავითის როგორც დიდი ისტორიული პიროვნების, ერის შესეფურისა და მხედართმთავრის, სახის გადაწევას ნაწარმოების მეორე პლანზე, რაც საგრძნობლად შეზღუდავს ამ როლის შემეცნების ლირებულებასაც, გმირის ცხოვრებისა და პიროვნების ისტორიული სიმართლით გამოხატვის სიღრმესაც და ნაწარმოების პატრიოტულ ყღვრასაც, მაშასადამე, მისი თანახმოვნების ძალას ჩვენს გმირულ თანამედროვეობასთან. სამშობლოს სიცოცხლისა და თავისუფლებისათვის ბრძოლის ჩვენს ეხლანდელ ძნფოსა და მგზნებარე დღეებთან.

აქედან ერთი გარკვეული დასკვნა შეიძლება გამოვიყვანოთ: რაც უფრო ეროგული აღმორნდება ისტორიული ჟანრის ნაწარმოების ავტორი ისტორიული სინამდვილისა, რაც უფრო მეტად შესძლებს იგი ისტორიული გმირის თავგადასავლის თხრობისას ყურადღების ცენტრში მოაქციოს მისი ცხოვრებისა და პიროვნების ძირითადი დამახასიათებელი თვისებები, რაც უფრო მეტად განსაზღვრავს მწერალი თავისი ფანტაზიის გაქანებას ისტორიული სამართლის სრულყოფილად გახსნისა და გაცოცხლების ამოცანით, რაც უფრო ორგანულად შეადუღებს იგი გამოგონილ მოტივებს ისტორიული ფაქტების ბუნებასთან,—მით უფრო აქტუალური, მიმზიდველი და მაღალ იდეურ-ესთეტიკური ღირებულებისა ალმოჩნდება მისი ნაწარმოები.

ისტორიული ჟანრის ნაწარმოებში ისტორიული სიმართლე უნდა წარმოადგენდეს არა სიუჟეტური დრამის ფონსა და გამოგონილი სიტუაციების მოძრაობის საბაბს, არამედ შთაგონების უშუალო წყაროს, მხატვრული განსახიერების უპირველეს საგანს, ავტორის იდეების, მისი მსოფლმხედველობრივი მიზანდასახულობის განსახიერების ძირითად მასალას.

დარწმუნებული ვართ, რომ ტრილოგიის შემდეგ ორ წიგნში მწერალი თავისი მხატვრული ენერგიისა და შემოქმედებითი ინტერესის ერთგვარ გადანაწილებას მოახდენს, ისტორიულ სინამდვილესთან უფრო მეტად დაახლოვების თვალსაზრისით, დავითის პიროვნების ძირითად თვისებათა მოქცევით ნაწარმოების ცენტრში, რომანის უფრო მეტად გამსჭვალვით საბრძოლო პატრიოტული სულისკვეთებით.

ამ გზით შესძლებს მწერალი მთელი სიღრმით და სრულყოფილებით გამოხატოს თავის ნაწარმოებში აღებული ეპოქის სული და იმავე დროს ცხოველმყოფელად გამოხატაოს ჩვენი ხალხის უწმინდეს პატრიოტული გრძნობებსა და მისწრაფებებს.

ტრილოგიის პირველ საეჭვპოზიციო წიგნში გამოვლინებული ხატვრული ენერგია და შემოქმედებითი ძალა მწერლისა, მისი ფანარი შორეული წარსულის მოვლენათა ცხოველად ხილვისა და წარმოსახვისა სრულ საფუძველს გაძლევს გვჯეროდეს და მოველოდეთ, რომ იგი დიდის წარატებით გადასჭრის მის, როგორც ისტორიულ რომანის ავტორის წინაშე აღმოცენებულ ამგვარ ამოცანას.

* * *

გრიგოლ აბაშიძის „გიორგი მეექვსე", ქართული კლასიკური პოეტური ეპოსის დიდი ტრადიციის აღდგენისა და აღორძინების შესანიშნავ ცდას წარმოადგენს. ეს მცირე მოცულობის ნაწარმოები სავსებით განსაკუთრებული და უაღრესად მნიშვნელოვანი მოვლენაა ქართული საბჭოთა ლიტერატურის განვითარებაში.

ცნობილია, რომ დღემდე ქართული საბჭოთა პოეზია ლირიკული ჟანრით განისაზღვრება, ხოლო პოემის პრეტენზიით დაწერილი ნაწარმოებნი ჩვენში უფრო ხშირად ლექსებისაგან მხოლოდ მოცულობით განსხვავდებიან და უკეთეს შემთხვევებში ლირიკულ ლექსთა ციკლებს წარმოადგენენ ჭეშმარიტად სასახელოდ გამონაკლისია გრიგოლ აბაშიძის პოემა ამ თვალსაზრისით იგი ნამდვილად უპირველ ჟანრის ნაწარმოებია, სადაც პოეტური მეტყველების საშუალებათა ფართო სისტემა ერთიან მიზანს ემსახურება. სიუჟეტი მკაფიოდ გამოკვეთილია და მწყობრად განვითარებულია.

უპირველეს ყოვლისა ჩვენს ყურადღებას ამ ნაწარმოებში იქცევს გონებამახვილურად მოფიქრებული და კომპოზიციის შესანიშნავი ოსტატობით შესრულებული სიუჟეტი. იგი შეიცავს მიმზიდველსა და ღრმად დამაინტერესებელ ფაბულას, რომელიც თანმიმდევრულად ამბავლურთა ვითარდება და მთელ რიგ ფერხთხვევებში

დაპყრობილი ევროპა

დასავლეთის მწერალთა თვალით დანახული *)

ტიმოფეი როკოტოვი

ჰიტლერული მტარვალობის სისხლიან უღელქვეშ მოქცეულ ევროპის ხალხთა მეტად მწარე ხვედრი უკვე დიდიხანია იპყრობს დასავლეთ ევროპის მოწინავე მწერალთა შეშფოთებითს ყურადღებას. ჯერ კიდევ ამ ომის დაწყებამდე გამოქეყნდა ლონდონის პენკლუბის თავმჯდომარის, ინგლისელი მწერალი ქალის **სტორმ ჯეიმსონის** ნოველების კრებული **„ევროპა ქირავდება“.** ამ ნოველებს ავტორიანებს სახე ერთი ინგლისელისა, რომელიც ევროპაში მოგზაურობს და ჰიტლერელ ავაზაკთა მიერ ჩადენილი ბოროტმოქმედების მოწმე ხდება.

აი როგორ აგვიწერს ეს მოგზაური კენაზ მას შემდეგ, რაც იგი ფაშისტებმა დაიკავეს: „ვენა პროვინციულ ქალაქად გადაიქცა. რაც ვერ დამართა ამ ქალაქს პირველმა მსოფლიო ომმა — დაწლა, გალატაკება — ის გერმანელმა დამპყრობლებმა რამდენიმე დღეში დამართეს: საშინელმა გაოგნებამ მოიცვა მთელი ქალაქი... მას სული შეუხუთეს, მის სახეზე ვხედავ შიშით გამოწვეულ სასიკვდილო აგონიას“.

ჰიტლერელების ყოფაქცევა აღწერილია ამერიკელი ჟურნალისტის **უ. შაირერის** წიგნშიც **„ბერლინური დღიური“**, „ანწლიუსის“ დღეებში ავტორი ვენაში ყოფილა. რაღაც აუცილებელი საქმის გამო მას მიუმართავს ბერლინიდან ჩამოსულ ცნობილ ჰიტლერელისთვის, შაირერი მიუყვანიათ ამ ბობოლა ფაშისტის - თვის გამოყოფილ ცალკე სასახლეში. „როგორც კი შევედითო, — სწერს იგი, კინაღამ დავეჯახენით ეს-ესელ ოფიცერთა ჯგუფს, რომელიც სასბარგო მანქანას ტკირთავდა ოქროთ-ვერცხლით და სხვა ნაძარცვი ქონებით. ერთ მათგანს იღლიით მიეჭიმნდა ოქროს ჩარჩოიანი სურათი. სწორეთ ის იყო თურმე ამ სასახლის კომენდანტი. ხელები სავსე ჰქონდა სუფრის ვერცხლეულით—დანა-ჩანგლით, კოვზებით და სხვათი. მაგრამ იგი ოდნავადაც არ შემკრთალა“.

და ეს არც გასაკვირველია: ეს ეს-ესელი უშუალოდ ანბორციელებდა სიტყვებს გერმანიის სახალხო მეურნეობის მინისტრის კალტერ ფუნკისას, რომელსაც, შაირერის ცნობით, ერთ-ერთ პრეს-კონფერენციაზე ბერლინში განუცხადებია, რომ „ახალი წესრიგის“ მიზანია — შეუქმნას გერმანიის მაქსიმალური ეკონომიური უზრუნველყოფის გარანტიები“.

შაირერი მკაფიოდ და დამაჯერებლად გვიხატავს, თუ რა შთაბეჭდილება მოახდინეს ვენის ამბებმა ევროპის სხვა პატარა სახელმწიფოებში. შვეიცარიაში, მაგალითად, ჰრეესა სწერდა, რომ არავის არა აქვს რაიმე ილუზია იმის შესახებ, თუ როგორ მოექცევიან დამარცხებულებს და დაპყრობილებს დიქტატორები. ეს იქნება პირადი თავისუფლების დასასრული, ყოველგვარი წესიერების აღსასრული საზოგადოებრივ ცხოვრებაშიო.

ჰიტლერელთა მიერ დაპყრობილ ჩეხო-სლოვაკიის ბედიღბალს აგვიწერს ჩეხი მწერალი **ჯონ პენი** მოთხრობაში **„მედინამიტეები“,** რომელიც გვიჩვენებს, თუ რა სწრაფად აზვირთა და ჩეხ ხალხში დღეცხრომელი სიძულვილი **გერმანელ ინტერვენტებისადმი,** მაგრამ ეს და აქის მსგავსი სხვა წიგნები, საბჭოთა კავშირზე ჰიტლერული გერმანიის თავდასხმამდე დაწერილი, მხოლოდ ოდნავ გვიჩვენებენ ფაშიზმის შგლურ სახეს და იმ სიძულვილს, რომელიც გაიმსჭვალნენ ხალხები ფაშისტ ალმპყრობელთადმი. ეს იიხსნება იმით, რომ ამ წიგნების ავტორები ჯერ კიდევ კარგად არ იცნობდნენ მასების გრძნობებს და აზრებს და მათ ჯერ კიდევ ვერ გამოენახათ ჰიტლერიზმთან ბრძოლის ნამდვილი გზები. სტორმ ჯეიმსონის წიგნის გმირი ხედავს ფაშიზმის უამრავ ბოროტმოქმედებას, მაგრამ რჩება მხოლოდ რეგისტრატორად. ერთ-ერთ ნოველაში იგი დიდი თანაგრძნობით ხატავს სახეს ერთი ექიმისას, რომელიც „ეს-ესელებმა თვითმკვლელობამდე მიიყვანეს, მოთხრობის „ზედინამიტეების“ გმირი თავს ესხმის ერთ-ერთ ფაშისტ ბანდიტს — სადისტსა და მძარცველს, მაგრამ მაინც აუცილებლად მიაჩნია არ წაართვას მას თავდაცვის საშუალება.

ჰიტლერის მიერ ევროპის პატარა ქვეყნების აშკარა ყაჩაღურმა დაპყრობამ თვალი აუხილა და დაანახვა მწერლებს, რომ ფაშიზმის სახით ბოროტება ეს მოსწრებულად სთქვა **ეპტონ სინკლერმა,** კაცობრიობის წინაშე აღიმართა საშინელი საფრთხე თანამედროვეობისათვის. დასავლეთის მწერლებმა პირველად დაინახეს საშობლოს დაცვისათვის ფაშიზმის წინააღმდეგ წარმოებული გმირული ბრძოლის პირველი ნიშნები და შეჰქმნეს ამ თემაზე რამდენიმე კარგი ნაწარმოები. **სტიუარტ ენგსტრანდმა** დაგვიხატა ნორვეგიელ პატრიოტთა მხურვალე მისწრაფება — არ დაპყარონ იარაღი მანამდე, სანამ ნორვეგიიდან არ განდევნიან გერმანელ დამპყრობელთ. მისი რომანი „1940 წლის გაზაფხულზე“ დაუვიწყარი მხატვრული სახეებით გვისურათებს ხალხის სიძულვილის ზრდას ოკუპანტებისადმი და დამარწმუნებლად გვიმტკიცებს, რომ შეუძლებელია რაიმე შეთანხმება დამპყრობლებსა და დამონებულ ხალხს შორის.

ამასვე გვეუბნება ამერიკელი მწერლის **მორის ჰინდუსის** რომანი **„ვიმღეროთ ანგელოსებთან ერთად“,** რომელსაც მკითხველი ფაშისტურ ქუსლ-ქვეშ გართხმულ და წამებულ ჩეხო-სლოვაკიაში გადაჰყავს. ამ წიგნში „ევროპის ახალი წესრიგი“ უკვე ცენტრალურ თემად ხდება. ავტორი გვიჩვენებს, თუ როგორ ამსხვრევს უღმობელი სინამდვილე ოკუპანტებთან შეთანხმების მომხრეთა ყოველგვარ ილუზიებს. მოვლენათა ბუნებრივი მსვლელობა ხალხს არწმუნებს, რომ არსებობს ერთადერთი, მაგრამ ძალიან მძიმე გზა — ხელში იარაღის აღება და ბრძოლა დამპყრობელთა წინააღმდეგ. ასე ჩნდებიან ჩეხო-სლოვაკიაში პირველი პარტიზანული რაზმები — „თავისუფლების შვილთა რაზმები“. მათ უერთდება ამ რომანის გმირი ქალი, რომელიც დარწმუნებულა თავის იმ ოცნების უსაფუძვლობაში, იმ იმედის უსაფუძვლობაში, რომ სიყვარულის ძალა ბოლოს გარდაქმნიდა ჰიტლერელებსაც-კი, მოალბობდა მათ სასტიკ გულს. ის საბოლოოდ რწმუნდება, რომ ფაშიზტები ნამდვილი ძხეცები და ყაჩაღები არიან. „ჩვენ პარტიზანულ რაზმებში გვესაჭიროებიან ადამიანები, — ამბობს ჰინდუსის რომანის ერთ-ერთი გმირი ჩეხო-სლოვაკელი პატრიოტი, — რომელთაც უყვართ თავიანთი მიწა-წყალი, თავიანთი ხალხი და ადამიანური სიმართლე, უყვართ ყველაზე უფრო მეტად, საკუთარი სიცოცხლისა და მახლობელთა სიცოცხლეზე უფრო მეტად. ჩვენ მოგვეპოვება ბევრი გზა, რომ ვებრძოლოთ მტრებს — დავგესლავთ, ყელს გამოვღადრთ, გავეულეტთ მათ“.

საკუთარი სიცოცხლის დაუზოგავად საპაჩიბლის დაცვისათვის ბრძოლის სულისკვეთება ახასიათებს დასავლეთის მწერალთა მრავალი რომანის გმირთა ყოფაქცევას. მამაცურად იბრძვიან და იღუპებიან **ენგსტრადის** და **ჰინდუსის** პერსონაჟები, იარაღს ისხამენ თვით მშვიდობიანი ჰოლანდიელი ქალებიც-კი, ჰოლანდიელი მწერლის **დე იონგის** რომანი **„საყვირის ხმა“** გვიხატავს ჰოლანდიას გერმანელ ფაშისტ იმპერიალისტების იქ შეჭრის მომენტში: „მეფრუ ხემინგი სამზარეულოში იყო, როცა თვითმფრინავების გუგუნი მოისმა. ამ გუგუნში მუქარა ისმოდა. ნუთუ შემოიჭრნენ? — გაიფიქრა მოხუცმა ხემინგმა. მალე თვითმფრინავს მოსცილდნენ მოცისფრო დიდი ყვავილები — ესენი პარაშუტისტები იყვნენ. ერთი მათგანი პირდაპირ მეფრუ ხემინგის ეზოსკენ ეშვებოდა. გოგონამ, მისმა შვილისშვილმა. ხელი სტაცა ნაჯახს, მაგრამ მეფრუ ხემინგმა გამოსტაცა ნაჯახი: თუ საჭიროა მოკვლა, თავათ მოვკლავ. ასეთი საქმისათვის შენ ჯერ კიდევ ძალიან ახალგაზრდა ხარო. და ვიდრე პარაშუტისტი მიწაზე დაეცემოდა, მან ნაჯახი აღმართა, ხოლო როცა პარაშუტისტი ხლართებს ხსნიდა, თავში დასცხო იგი“.

დასავლეთის მწერლები წინად მართალია, უმღერდნენ პატრიოტების გმირობასა და ვაჟკაცობას, მართალია, მოუწოდებდნენ ხალხს დაუნდობელი ბრძოლისაკენ გერმანელთა წინააღმდეგ, მაგრამ იმედს მაინც არ გამოსთქვამდნენ, რომ ეს ბრძოლა მალე გამარჯვებით დამთავრდებოდა. ოკუპირებულ ევროპაზე დაწერილი წიგნების ავტორთა გონება ჯერ კიდევ შეპყრობილი იყო გერმანელი იარაღის უძლეველობის მითით.

საბჭოთა კავშირზე ჰიტლერული გერმანიის თავდასხმამ, საბჭოთა ხალხის მბრძოლმა წინააღმდეგობამ, წითელი არმიის სიმტკიცემ და ვაჟკაცობამ ბრძოლების პირველ დღეებიდანვე დასავლეთის მწერლებზე უდიდესი ზეგავლენა იქონიეს, ამ ბრძოლებმა ჩაუნერგეს მათ ჰიტლერული ტირანიის მალე განადგურების „ზედი. წითელმა არმიამ გაფანტა მითი გერმანული იარაღის უძლეველობის შესახებ. ეს ახალი სულისკვეთება გამოსჭვივის უკვე **ჯონ სტეინბეკის** წიგნში **„მთვარე ჩავიდა“,** სადაც იშვიათი ოსტატობით არის ნაჩვენები ის, თუ როგორ იბრძვიან სამშობლოსთვის პატრიოტები და როგორ ამზადებენ ისინი საყოველთაო აჯანყებას მჩაგვრელთა წინააღმდეგ. დაუვიწყარია ამ წიგნის უკანასკნელი ფურცლები: ოკუპანტებს დასახვრეტად მიჰყავთ პატრიოტული ბრძოლის ხელმძღვანელი ქალაქ ს-ის მერი. ამ დროს ქალაქს შესძრავს საშინელი აფეთქება — პატრიოტების საიდუმლო ორგანიზაციები ანადგურებენ ქარხნებს, საწარმოებს, ოკუპანტებისათვის აუცილებელ შენობებს.

უფრო მეტის ძალითა და რეალიზმით არის ნაჩვენები ევროპის ხალხთა ბრძოლა ამ წიგნებში, რომლებიც გამოვიდნენ მოსკოვთან გერმანელი ჯარების განადგურების შემდეგ. ამ ისტორიული ფაქტის მეოხებით შექმნილი ახალი სიტუაცია ლონდონის ერთ-ერთმა დიდად ავტორიტეტულმა ჟურნალმა „ეკონომისტმა“ ასე დაახასიათა: „გერმანული ბლიც-კრიგის საშინელი მარცხი აღმოსავლეთში შემობრუნების მომენტად მოგვევლინა. ძნელია სათანადოდ შეფასდეს ფსიქოლოგიური ეფექტი იმ ფაქტისა, რომ დამთავრდა გერმანიის ელვისებურ გამარჯვებათა ხანგრძლივი ეტაპი, ევროპის საიდუმლო ორგანიზაციები ყველგან თავიანთ თავს ხმამაღალ ახალ ამოცანას უსახავენ — მჭიდროდ დაუახლოვდნენ ხალხის მასებს. ბრძოლა ღებულობს ახალ ფორმას, ახალ გაქანებას. ეს უკვე ერთეულთა სტიქიური აქტები როდია... გერმანული სამხედრო მანქანის შემდგომ გადამწყვეტ შესუსტებას მოჰყვება ევროპის ხალხთა გადასვლა წინააღმდეგობიდან აშკარა აჯანყებაზე“.

ბრძოლის ეს ახალი ეტაპი მკაფიოდ გამოიხატა 1942 წლის შემდეგ დაწერილ რომანებში. ახალგაზრდა მწერლის **სტეფან ჰეიმის** რომანში **„მძევლები“,** რომელიც მალე რუსულ ჟურნალ „ზნამიაში“ გამოქვეყნდება, ჩეხი პატრიოტების მთელი ძალ-ღონე იქითკენ არის მიმართული, რომ მაქსიმალური დახმარება აღმოუჩინონ წითელ არმიას. ჩეხ პატრიოტებს სწამთ, რომ წითელი არმია ის გადამწყვეტი ძალაა, რომელიც გაანადგურებს ჰიტლერულ ტირანიას. „მძევლების“ გმირი ჩეხი მუშა იანოშეკი, რომელიც ბევრი რამით შვეიკს მოგაგონებს, გაბედულად მიდის წამებასა და თავგანწირვაზე. მას დავალებული აქვს მოიყოლოს პრაგიდან გერმანია-საბჭოთა კავშირის ფრონტზე გაგზავნილი იარაღით დატვირთული კარჭაპების აფეთქება. იანოშეკი ვაჟკაცურად ასრულებს ამ პატრიოტულ დავალებას. იგი დაიღუპა მას შემდეგ რაც, ყველა კარჭაპი ჰაერში იქნა ატყორცნილი.

თაყის არალეგალურ ბრძოლას გერმანელების წინააღმდეგ მრავალი რომანის გმირმა ეთანხმების ომის მიმდინარეობას საბჭოთა კავშირ-გერმანიის ფრონტზე. ჩეხმა მწერალმა **ფრანც ვაისკოფმა** ერთმა პირველთაგანმა დასწერა რომანი **„თენდება“** იმის შესახებ, თუ როგორ იბრძვის თავისუფლებისათვის ხალხი ჰიტლერული გერმანიის ერთ-ერთ ვასალურ ქვეყანაში. ავტორმა დამაჯერებლად მოგვითხრო, რომ არავითარი ფაქტიური განსხვავება არ არსებობს ოკუპირებულ ქვეყნებსა და ვასალურ სლოვაკიის შორის, სადაც ხალხი იყეთსავე წამებასა და ტანჯვას განიცდის, როგორსაც დაპყრობილ ქვეყნებში. ვაისკოფი გვიხატავს, თუ რა დიდი საიდუმლოებით ამზადებენ სლოვაკელი პატრიოტები შეიარაღებულ აჯანყებას, რომლის დაწყებასაც ისინი უფაურდებენ იმ მომენტს, როცა წითელი არმია სასტიკ გადამწყვეტ დამარცხებას აგებინებს ჰიტლერულ ურდოებს, ამ მომენტისთვის აქვთ აჯანყების დასაწყისი გათვალისწინებული ნორვეგელ პატრიოტებსაც **უილიამ ვუდსის** წაწარმოებში **„ბნელეთის მხარე“.**

ყველა ამ რომანში პატრიოტები ფარული არალეგალური მუშაობიდან გადადიან აშკარა შეიარაღებულ ბრძოლაზე, რომ ამით რაც შეიძლება მეტი დახმარება გაუწიონ წითელ არმიას, რომლის გამარჯვება აახლოვებს ფაშისტური უღლის ქვეშ მგმინავი ევროპის ყველა ხალხის განთავისუფლების ჟამს. ამ რომანებში აღარ არის ლაპარაკი ომაზე, რომ გამარჯვება დიდიხანით დაგვიანდება. პირიქით, ავტორები თავიანთი პერსონაჟების პირით გამოსთქვამენ იმედსა და ღრმა რწმენას, რომ მალე, ძალიან მალე დადგება ჰიტლერელი ავაზაკებისათვის საშინელი განკითხვის დღე.

მეორე სიახლე ამ რომანებში არის ის, რომ ავტორები გვიჩვენებენ იმ საოცარ შფოთსა და შიშს, რომელსაც განიცდიან ზურგში მყოფი ჰიტლერელები საბჭოთა კავშირ-გერმანიის ფრონტზე გაგზავნის წინ. ფაშისტური არმიის მრავალი ოფიცრისათვის განსაკუთრებით ესესელისათვის „აღმოსავლეთის ფრონტი ის ადგილია, სადაც გერმანელები ასი ათასობით ეტლეტებიან“. და ისინიც ყოველგვარი ლონისძიებით ლამობენ, თავი დაიძვრინონ წითელი არმიის წინააღმდეგ მომქმედ ნაწილში სამსახურისაგან. ეს მომენტი შესანიშნავად აქვთ მოცემული ჰეიმსაც და ვუდსაც.

სტეინბეკის „მთვარე ჩავიდა“, **ვაისკოფის** „თენდება“, **ვუდსის** „ბნელეთის მხარე“ და დასავლეთის სხვა მწერლების რომანები ოკუპირებულ ევროპაზე თვალსაჩინოდ და მხატვრულად გვიჩვენებენ, რომ ჰიტლერელებისაგან დამონებულ ქვეყნებში იწყება ყოველთაო სანალრო აჯანყება ფაშისტ დამპყრობელთა წინააღმდეგ. ისინი თავიანთი მშობლიური ბიწა-წყლის განთავისუფლებისათვის ჰქმნიან პატრიოტ გმირების წარმტაც სახეებს და ამით მათ მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვთ ჰიტლერული გერმანიის განადგურების დაჩქარების საქმეში.

დასავლეთში გამოაქვეყნეს წიგნები, სადაც ავტორები ცდილობენ — მხატვრული ფორმით განსჭვრიტონ მახლობელი მომავალი, იწინასწარმეტყველონ მოვლენათა მიმდინარეობა, დახატონ სურათი იმისა, თუ რა მოხდება დამარცხებულ და კაპიტულირებულ გერმანიაში. მაგრამ ამ რომანებზე შემდეგ წერილში.

სიყრმის მეგობრები — სურათი **უჩა ჯაფარიძისა.**

*) დაწერილია სპეციალურად ჩვენი გაზეთისათვის.

ქრონიკა

სარეპერტუარო კომისია

ხელოვნების საქმეთა სამმართველოს სარეპერტუარო კომიტეტთან ჩამოყალიბდა სარეპერტუარო კომისია, რომელიც განიხილავს სარეპერტუარო კომიტეტში შესულ დრამატურგიულ ნაწარმოებთ.

კომისიაში შედიან: ამხანაგები ს. დონაძე ა. ხორავა, ა. ვასაძე, შ. ღამბაშიძე, შ. დადიანი, შ. რადიანი, გ. ქიქოძე, ს. ჩიქოვანი.

კომისიის თავმჯდომარედ არის სსრკ ხელოვნების საქმეთა კომიტეტის მთავარი სარეპერტუარო სამმართველოს რწმუნებული საქართველოში ამხ. დ. ბენაშვილი.

გერძნული ლიტერატურის ისტორია

სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობამ გამოსცა პროფ. სიმ. ყაუხჩიშვილის „ბერძნული ლიტერატურის ისტორია“. ნაკვეთი პირველი — „ძველი ბერძნული ეპოსი“. წიგნი შესდგება შესავლისა და სამი თავისაგან.

შესავალში განხილულია ბერძნული ლიტერატურის ისტორიის პერიოდები, ბერძნული ენა და დამწერლობა, ბერძნული ლიტერატურის შესწავლილი ისტორია.

პირველ თავში მოთავსებულია საბერძნეთის პოლიტიკურ-საზოგადოებრივი მიმოხილვა. მეორე თავში განხილულია პოეზიის დასაწყისი, მხატვრული ჟანრების აღმოცენება და განვითარება საბერძნეთში, ჰომეროსის წინადროინდელი პოეზია, ბერძნული მითოლოგია და სხვ.

მესამე თავში განხილულია საგმირო ეპოსი, ჰომეროსის საკითხი, მისი პოემები და ეპოსი, ავტორის ვინაობა, პოემების ენა, ჰომეროსის ეპოსი ქართულ მწერლობაში. ჰომეროსის ჰიმნები, ციკლიკური პოემები და სხვ.

წიგნი დიდი ფორმატისაა, დასტრატებულია და ღირს 10 მანეთად.

ქართულ მოზარდ მაყურებელთა თეატრში

თბილისის ქართული მოზარდ მაყურებელთა თეატრი ამჟამად დასადგმელად ამზადებს პიროს „ჩექმებიან კატას“ (თარგმანი ეკუთვნის ს. წერეთელს). პიესას სდგამს ახალგაზრდა რეჟისორი გ. ეორდანია, მხატვარი ი. ივანოვი, მუსიკა ო. ბარამიშვილისა. მთავარ როლებს ასრულებენ გ. კუპრაშვილი, ვ. ირემიძე, თ. ლივარდი და სხვ.

იგივე თეატრი მუშაობს ახალ პიესაზე — ვ. გაბუნიას „ორჯონიკიძის ხმალზე“, რომელიც ხვესუფთა ცხოვრებას შეეხება. პიესას სდგამს რეჟ. ს.ახ. ირტ. ა. თაყაიშვილი, მხატვარი თ. ამბაკელია, მუსიკა ო. ბარამიშვილისა. მთავარ როლებში გამოვლენ თ. თვალიაშვილი, ნ. სირბილაძე, გ. კუპრაშვილი, დ. ცხაკაია, ა. კაკაჩაშვილი და სხვები.

ორივე პიესა დაიდგმება მიმდინარე წლის დამლევამდე.

მომავალი წლის დასაწყისისათვის თეატრი დასდგამს სოკოლოვსკის „მოლა ნასრედინს“ (თარგ. ბ. ბერშაშვილის და შ. ბუაჩიძის). პიესას სდგამს რეჟ. ა. ჩხარტიშვილი, მხატვარი ნ. ყაზბეგი, მუსიკა ა. მაჭავარიანისა.

მუსიკალური კომედია თეატრში

სახელმწიფო ქართული მუსიკალური თეატრი ამჟამად დასადგმელად ამზადებს რიგბოვის ოპერეტას „კოლუმბინას“. რომლის თარგმანიც ეკუთვნის დ. ძნელაძესა და ბ. გამრეკელს.

ოპერეტას სდგამს ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე დ. ძნელაძე, მხატვრულად აფორმებს ირ. შტეხბერგი. მთავარ როლებს ასრულებენ თ. როდე-ჩიჯავაძე. ნ. თულაშვილი. რესპ. დამს. არტისტი ბ. ჩერელაშვილი. შ. ოსეფაშვილი და სხვანი. „კოლუმბინას“ პრემიერა ნაჩვენები იქნება ნოემბრის უკანასკნელ რიცხვებში.

იმავე დროს თეატრი ამზადებს სამ-მოქმედებიან ოპერეტად გადაკეთებულ კომედიას „მზის დაბნელებას საქართველოში“. ოპერეტას სდგამს მისი გადამკეთებელი რესპ. დამსახ. არტისტი ბ. გამრეკელი. ოპერეტის მუსიკა ეკუთვნის ვ. ცაგარეიშვილს, მხატვრული გაფორმება და დეკორაციები—მხატვარ ნ. ყაზბეგს. მთავარ როლებს შეასრულებენ რესპ. დამსახურებული არტისტები ე. ცომაკურიძე და ბ. ჩეჩელაშვილი. არტისტები თ. როდე-ჩიჯავაძე. ა. ტურაშვილი და სხვები.

დასადგმელად მზადდება აგრეთვე ნ. მიქაძის და გ. აბაშიძის ოპერეტა სამამულო ომის თემაზე „მაზახრის სიყვარული“. მუსიკას ოპერეტისათვის სწერს კომპ. ა. კერესელიძე.

ქართული ჟურნალების ანალიტიკური გიბლიოგრაფია

უახლოეს ხანებში დაიბეჭდება „ქართული ჟურნალების ანალიტიკური ბიბლიოგრაფია“ III ტომი, რომელიც შეიცავს პერიოდს 1893—1905 წ. წ. (ამავე სახელწოდების I წიგნი შეიცავდა 1852—1877 წლებს, II წიგნი —1878—1892 წლებს). წიგნი დაყოფილია დარგების მიხედვით და დართული აქვს ავტორთა საძიებელი. მზად არის ამავე ხაზოთის „ქართული გაზეთების ანალიტიკური ბიბლიოგრაფიის“ I წიგნი, რომელიც შეიცავს პერიოდს პირველი ქართული გაზეთის გამოსვლიდან 1877 წლამდე.

მშველიძის პირველი სიმფონია

კომპ. მშველიძემ დასწერა პირველი ნაწილი საგმირო სიმფონიისა. ეს სიმფონია უახლოეს ხანებში საჯაროდ იქნება შესრულებული საქართველოს ფილარმონიის სიმფონიური ორკესტრის მიერ.

დოკუმენტალური კინოფილმი „კომკავშირელები“.

ლენინურ-სტალინური კომკავშირის 25 წლისთავისათვის საბჭოთა კინემატოგრაფიამ გამოუშვა დიდი დოკუმენტალური ფილმი „კომკავშირელები“. მაყურებელი ეკრანზე ხედავს კომკავშირის მთელს ისტორიას, 1918 წლიდან ვიდრე დიდი სამამულო ომის უკანასკნელ დღეებამდე. ცენტრალური პრესა მაღალ შეფასებას აძლევს ამ ფილმს. — „კომკავშირელები“, — სწერს გაზეთი „იზვესტია“,—რეჟისორების ლ. სტეპანოვისა და ს. გუროვის მიერ დ. პისარევსკის გეგმის მიხედვით ნიჭიერად გაკეთებული ფილმია. რომელსაც საფუძვლად უდევს ძველი კინოქრონიკა და ავრეთვე კადრები, სამამულო ომის ფრონტებზე და ზურგში გადაღებული 24 კინოოპერატორის მიერ. ფილმი „კომკავშირელები“ ჩინებულად წარმოგვიხატავს ჩვენს ახალგაზრდობას მისი ტიპიური თვისებებით, მისი ხასიათებით, ნებისყოფით და მიზანსწრაფვით.

დანგრეული პეზეგროუის კინოგადაღება

ერთ-ერთ ჩვენს ქარხანაში, პირველად საბჭოთა კავშირში, დაამზადეს გრძელფოკუსიანი ობიექტივი. რომლის მეოხებითაც შესაძლებელი ხდება კინოსურათების გადაღება შორი მანძილიდან.

კინემატოგრაფიის საქმეთა კომიტეტმა ამ ობიექტივებით მოამარაგა მომქმედ არმიაში მყოფი ოპერატორთა ჯგუფი. გრძელფოკუსიანი ოპტიკის გამოყენების პირველმავე ცდამ დადებითი შედეგი გამოიღო. გადაღება შეიძლება რვა კილომეტრამდე მანძილიდან.

ახალი ოპტიკის საშუალებით ოპერატორებმა მაქსიმოვიჩმა და ბლომშტეინმა ამას წინად გადაიღეს პეტერგოფი და მისი მიდამოები. სურათზე მოცემულია პეტერგოფის საერთო ხედი და გერმანელ ბარბაროსთა მიერ დანგრეული მისი ცალკეული ღირსშესანიშნავი ადგილები და ნაგებობები.

სურათზე ასახულია ინგლისური სასახლე, საფუძნავი ფაბრიკა, ულანის პოლკის ოფიცერთა საკრებულო და ჰიტლერელი ვანდალების მიერ დასახიჩრებული სხვა ნაგებობანი.

გრძელფოკუსიანი ოპტიკის მეოხებით შესაძლებელი ხდება ბრძოლის გადაღება ისეთი ადგილიდან, რომელიც უშუალოდ ცეცხლის ხაზზე არ იმყოფება. ოლოვის მიმართულებით გადაღებული და საკავშირო კინოჟურნალის მორიგ გამოშვებაში შესული კინორეპორტაჟის ცალკეული კადრები შესრულებულ ექნენ ავრეთვე ახალი ობიექტივების შემწეობით.

კინოქრონიკის ცენტრალურ სტუდიაში ინ. ეინერთა ჯგუფმა გამოიმუშავა განსაკუთრებული კონსტრუქცია, რომლის მეოხებითაც შესაძლებელი ხდება დღეს არსებული მთელი გადამღები აპარატურის გადაყვანა გრძელფოკუსიან ოპტიკაზე.

ახალი მოთხრობების განხილვა

ნინო ნაკაშიძის „არიშკა“

ამ დღეებში მწერალთა კავშირის საბჭოს სექციამ მოაწყო აწერილ ნინო ნაკაშიძის ახალი მოთხრობა „არიშკა“-ს კითხვა-განხილვა.

მოთხრობის სიუჟეტი ეხება სამამულო ომის თემას. მასში აღწერილია პატარა გოგონას, არიშკას თავგადასავალი. გერმანელ დამპყრობთა მიერ მისი სოფლის დარბევის შემდეგ, არიშკა პაპამ წამოიყვანა საბჭოთა ზურგში. მაგრამ ფაშისტებმა გზაში დაბომბეს ის მატარებელი, რომლითაც პაპა და შვილიშვილი მოდიოდნენ. პაპა დაიჭრა, რის შემდეგ ის ჰოსპიტალში მოხვდა, არიშკა კი საქართველოში მოდის. აქ მას მშობლიური მზრუნველობა გაუწიეს.

პაპა მორჩენის შემდეგ ეძებს შვილიშვილს და ერთ დღეს შემოხვევით იპოვის სოფელში. ეს უკვე ის პერიოდია, როცა წითელმა ჯარმა მათი რაიონი განთავისუფლა. პაპა და არიშკა ბრუნდებიან თავის სოფელში.

ასეთია მოკლედ მწერალ ნინო ნაკაშიძის ამ პატარა მოთხრობის შინაარსი, იგი დაწერილია სადად და შინაგანი სითბოთი.

მოთხრობის წაკითხვის შემდეგ აზრი გამოსთქვეს მწერლებმა: ი. გრიშაშვილმა, მარიჯანმა, ე. ასტაფიევამ, ზიმბერლამ, ცქვიტმა, ნ. ჩაჩავამ, ს. აფრიანმა და სხვ. მათ აღნიშნეს მოთხრობის მხატვრული ღირსება, რაც უმთავრესად გამოიხატება სისადავესა და მხატვრულ გულწრფელობაში. ამასთან ერთად ავტორს მისცეს ცალკეული შენიშვნები.

გრიგოლ ჩიქოვანის „დაბრუნება“

15 ნოემბერს პოეტებისა და პროზაიკოსების სექციამ მოაწყო გრიგოლ ჩიქოვანის ახალი მოთხრობის „დაბრუნების“ კითხვა-განხილვა. მოთხრობა ინტერესით იქნა მოსმენილი. აზრთა გაცვლა-გამოცვლაში მონაწილეობა მიიღეს ლ. ქიაჩელმა, კ. ჭიკინაძემ, დ. სულიაშვილმა, აკ. გაწერელიამ, ალ. საჯაიამ, ბ. ჩხეიძემ, ა. ლომიძემ და რ. ქორქიამ. მათ ერთხმად მოიწონეს გ. ჩიქოვანის ახალი ნაწარმოები. მათი აზრით, ავტორს ემარჯვება ხასიათების რეალისტურად დახატვა. ფაბულა ბუნებრივად იშლება და არასოდეს არ ემყარება მარტო კონფლიქტებს. მოთხრობის გმირების მოქმედება ფსიქოლოგიური ფაქტებით არის გამართლებული. ავტორი განსაკუთრებული უშუალობით წარმოგვიდგენს თანამედროვე სამეგრელოს ყოფა-ცხოვრების სურათებს და ოსტატურად ჰქმნის სინტეზისო სიტუაციებს სიუჟეტის გასანვითარებლად.

გარდა ღირსებისა. ამხანაგებმა ავტორს მიუთითეს ზოგიერთ ნაკლზედაც: მოთხრობაში გეხვდება ჩართული ამბები (გმირების მოგონებანი, სიზმარი და სხვ.), რაც ანელებს სიუჟეტის განვითარებას, ზოგიერთი მხატვრული შედარება მწიგნობრულია და ამას დისონანსი შეაქვს მოთხრობის ცოცხალ კოლორიტში.

სარედაქციო კოლეგია: ო. ეგაძე, ბ. ნატროშვილი, (პ.-მგ. რედაქტორი), შ. რადიანი, გ. ჭიქოძე, ს. ჩიქოვანი, ვ. ფულუქიძე, მ. ჭიაურელი.

ისტორიის მებრძოლი სული

(დასასრული)

გახურებულნი ჰხრაკენენ ლაგამებს,
ეინდორში ჯარი დადგა ქართული,
გამოერბინათ მერნებს მთა-ბარი,
ოდგნენ კოხტანი და დახატულნი,
და ულელადათ ქარში ფაფარი.
ცა ხალხარებდა მათი სიმღერით,
და ფეხთა მტვერი ნისლს აყენებდა,
ვიდი სამთავროს დროშა შვიდფერი
თავს დადგომოდათ ცისარტყელებად“.

პოემაში ეოთხრობილი ამბავი მოხდილ დამპყრობთა წინააღმდეგ ქართველი ხალხის განმათავისუფლებელი ბრძოლის გარემოცვაში ვითარდება და ამიტომაც ბუნებრივია, რომ პოემა ამ ბრძოლის უშუალოდ ამსახველი სურათებით არის გამდიდრებული. იმის გასაგებად, თუ როგორ ძალას იჩენს პოეტი ამ საბრძოლო ეპიზოდების გადმოცემისას, საკმარისია მოვიყვანოთ პოემის შემდეგი სტრიქონები:

„კეთდა ლახვარი ელვად გაპრიალი,
ილეწებოდა მძიმე ამბარი,
და შედოკა ურდოს წინა ნაწილი,
როგორც ლომის წინ შედრკეს კანჯარი.
მაგრამ ბოლომდის მაინც ვერ ბრიდა
მტრების სიმრავლეს კვეთება ცხარე,
ვით ქარიშხალი ზღვის ერთი მხრიდან
ვერ სწვდება ხოლმე მეორე მხარეს.
მეფე მხეცქმნილი გლეჯდა ვეფხურად,
ჩეხდა, კისკასად სცემდა ფიცხელი,
სისხლი ეცვა და სისხლი ეხურა,
ჯერნიც მტრის სისხლით ჰყავდა წითელი,
მეხივით ტეხდა მისი მახვილი,
ქარიშხალივით ჰქროდა ხმლითნი,
ჯარს ამხნევებდა მისი ძახილი
და სეფე დროშა გორგასლიანი“

პოემის ეს ადგილები გვიჩვენებენ არა მარტო პოეტის ძალას მხატვრული ადწერილობის სფეროში, არა მარტო მის მანერას ნახატის დინამიურობისა და თხრობასთან მისი ორგანიულად შედუღების მხრივ; არამედ იმასაც, თუ როგორი პოეტური გზნებით და ოსტატობით არის დაწერილი მთელი ეს ნაწარმოები, რამდენად მდიდარია აქ გამოყენებულ მხატვრულ საშუალებათა არსენალი. მთელი პოემა შესრულებულია ლექსის გულმოდგინე და ნაწრთობი ოსტატობით. მისი განვითარების მთელს მანძილზე დაცულია მხატვრული მეტყველების თანაბარი დონე. ზემოთ მოყვანილი ადგილები პოემისა წარმოდგენას გვაძლევენ აგრეთვე იმის შესახებ, თუ რამდენად გამახვილებული აქვს პოეტს რითმის გრძნობა, რამდენად გაბედულ, ორიგინალურ და მძაფრ სახეებს, შედარებებს და ეპიტაფორებს მიმართავს იგი.

განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს პოემის რელიეფია, ლექსის მუსიკალური ეღერა: თუმცა მთელი ნაწარმოები ერთიან რიტმსა და მეტრზე